MIESIĘCZNIK

Rachunkowość podatki

TREŚĆ NUMERU:

ROK II. NUMER 10 (16) PAŹDZIERNIK 1948 CENA EGZ. 125 ZŁ

WYDAWCA: SPÓŁDZIELNIA WYDAWNICZA „ŻYCIE GOSPODARCZE"

J. A. ROTSTEIN (Z. S. R. R.)

Koszt własny jako problem statystyki przemysłowej w Z. S. R. R.

(Streszczenie z tłumaczenia)

Pojęcie kosztu własnego

Od kilkunastu lat prowadzi Z. S. R. R. walkę o systematyczne obniżanie kosztów produkcji przemysłowej. Obniżanie kosztu własnego przez poszczególne przedsiębiorstwa i gałęzie gospodarki jest zasadniczym warunkiem zrealizowania dochodów budżetu państwowego. Obniżanie kosztu własnego ma dwojakie znaczenie:

reguluje tempo produkcji, gdyż krzywa kosztu własnego określa rentowność przedsiębiorstwa, czyli stopę akumulacji;
decyduje o zasobach produkcyjnych przedsiębiorstwa, które zależą od norm zużycia surowców, paliwa, siły roboczej itp.

Analiza poziomu, struktury i dynamiki kosztu własnego powierzona jest statystyce przemysłowej i obejmuje badanie tak ogólnego poziomu kosztu, jak i jego elementów.

W systemie gospodarki socjalistycznej problem kosztu własnego jest identyczny z problemem dynamiki wydajności pracy, innymi słowy: systematyczna walka o wzrost wydajności pracy jest walką o obniżenie kosztów produkcji.

W skład kosztu własnego wchodzi tylko ta część kosztów produkcji, która odpowiada sumie nakładów danej jednostki gospodarczej, a więc koszt własny obejmuje poniesioną na wyrób masę pracy ucieleśnionej poprzednio i tę część pracy żywej, która — w postaci zarobków wypłacanych przez przedsiębiorstwo — pokrywa pewną część indywidualnego i zbiorowego spożycia pracujących. Natomiast nie wchodzi w skład kosztu własnego danej jednostki gospodarczej cała pozostała reszta ogólnej sumy pracy, włożonej w produkcję tego przedsiębiorstwa. Ta pozostała reszta stanowi częściowo przedmiot akumulacji gospodarczej, przeznaczonej na rozszerzenie produkcji, częściowo zaś jest przeznaczana na zbiorową konsumcję pracujących.

Prace sprawozdawcze związane z badaniem kosztu własnego rozpadają się na następujące trzy etapy:

1. skalkulowanie kosztu własnego każdego poszczególnego wyrobu, które to prace zaliczane bywają zwykle nie do statystyki, lecz do kalkulacji;

2. uwydatnienie struktury kosztu własnego, rozłożenie zbiorczych wskaźników kosztu na poszczególne typy wydatków z wyodrębnieniem tych wydatków, które są bezpośrednio związane z organizacyjno-wytwórczą stroną działalności przedsiębiorstwa;
3. syntetyczna charakterystyka dynamiki kosztu własnego i stopnia jego odchylenia od ustalonego planu.

Zachodzi teraz pytanie, jaki koszt własny podlega badaniu: koszt planowy, tj. koszt własny obliczany na podstawie cen planowych, czy też pełny rzeczywisty koszt własny, tj. koszt obliczany na podstawie cen bieżących. Różnice między obu tymi wskaźnikami pochodzić mogą z dwóch źródeł: z odchylenia od współczynników technicznych planowych i rzeczywistych oraz z odchyleń cen elementów produkcji (np. surowców). Otóż przedsiębiorstwo musi operować zawsze obu sprawozdawczymi wskaźnikami kosztu własnego, a to dlatego, że bez kalkulacji wstępnej nie podobna rozpocząć produkcji, kalkulacja zaś po cenach aktualnych umożliwia projektowanie cen sprzedażnych na przyszłość.

Zasada rozrachunku gospodarczego

Przekazywanie produkcji danej jednostki gospodarczej (np. oddziału fabrycznego) do następnego stadium wytwórczego odbywa się według cen planowych, opartych na umowie o dostawę. Również stosunki wzajemne pomiędzy przedsiębiorstwami a organizacjami nadrzędnymi (np. trustem, głównym zarządem) wymagają stosowania zasady rozrachunku gospodarczego. Przy takim systemie wszystkie oddziały otrzymują dla każdego półfabrykatu podlegającego dalszej obróbce wskaźnik kosztu własnego oparty na pewnej cenie umownej, określonej w drodze obrachunku, hipotetycznie, przy opracowywaniu planu ogólnozakładowego. W praktyce może się okazać, że oddział dostaje półfabrykat po innym koszcie własnym. Jednakże charakterystyka wykonania planu przez oddział jako samodzielną jednostkę gospodarczą opierać się powinna nie na danych faktycznych, ale na kalkulacji kosztorysowej, owych umownych cenach planowych. Tylko tą drogą możliwa jest analiza odchyleń techniczno-wytwórczych w porównaniu z planem. Ponieważ zmiany cen, po których dany oddział lub przedsiębiorstwo otrzymują półfabrykaty innych oddziałów, względnie fabryk, są wyeliminowane, więc wszelkie odchylenia od zlecenia planowego powstają na skutek zmian natury technicznej, czyli odchyleń od norm planowych. Tak więc koszt własny oparty na kalkulacji wstępnej jest zasadniczym wskaźnikiem kosztu własnego w granicach oddziału, natomiast dla przedsiębiorstwa jako całości zasadniczy jest pełny rzeczywisty koszt własny. Prymat pełnego rzeczywistego kosztu własnego uzasadniony jest tu tym, że przedsiębiorstwo jest jednostką nie tylko produkcyjną, ale i gospodarczą, tzn. zainteresowane jest nie tylko w organizowaniu produkcji, ale i w jej rentowności.

Określenie kosztu własnego kalkulacyjnego jest o wiele prostsze technicznie niż określenie kosztu własnego rzeczywistego. Ten ostatni wymaga bowiem nie tylko określenia odchyleń od norm, czyli rzeczywistego rozchodu surowca, paliwa, siły roboczej, ale również określenia rzeczywistych cen wykonanych wyrobów.

Między kosztem własnym kalkulacyjnym a rzeczywistym zachodzą często różnice in plus lub in minus. Przy obliczaniu rzeczywistego kosztu własnego należy tę różnicę uwzględnić. Bezpośrednie przejście od kosztu własnego kalkulacyjnego do rzeczywistego jest sprawą dość prostą, jeżeli przedsiębiorstwo wytwarza jeden tylko jakiś typ wyrobu lub jeśli droga, jaką przechodzi wyrób w toku produkcji, jest tylko jedna. Jeżeli jednak asortyment produkcji składa się z wielkiej ilości rozmaitych wyrobów, jeśli wyroby te przebywają różne drogi w procesie produkcji, jeśli ich cykle produkcyjne są różne i wyroby te zatrzymują się częściowo w oddziałach w charakterze półfabrykatów, dalej jeśli w drodze, którą przebywa wyrób, odrzuca się braki i część wyrobów nie dochodzi do końcowego stadium produkcji — wówczas obliczenie rzeczywistego kosztu własnego na podstawie kosztu kalkulacyjnego jest bardzo utrudnione.

Z tych względów w statystyce współczesnej w stosunku do całości przedsiębiorstwa oblicza się przede wszystkim koszt własny rzeczywisty, co lepiej odpowiada zadaniom kalkulacji, a przy tym ten koszt rzeczywisty oblicza się niezależnie od danych kosztu kalkulacyjnego. Koszt zaś kalkulacyjny ze swej strony kalkuluje się w granicach oddziałów niezależnie od kosztu rzeczywistego.

W ten sposób statystyka przemysłowa pozostając w granicach rzeczywistych norm rozchodu materiałów i siły roboczej oblicza koszt własny na podstawie cen aktualnych lub planowych. Tym samym zależnie od postawionego jej celu oblicza ona bądź pełny koszt własny rzeczywisty, bądź koszt własny kalkulacyjny.

Kontrola struktury kosztu własnego

Wskaźnik kosztu własnego składając się z wielu elementów ma charakter syntetyczny. Powoduje to kompensowanie się dodatnich i ujemnych momentów w dynamice wskaźnika i zmusza do badania go nie jako całości, ale analitycznie wg elementów. Taka charakterystyka strukturalna wskaźnika kosztu własnego ułatwia wykrycie czynników, których dynamika decyduje o poziomie organizacji produkcji.

Studiując strukturę kosztu własnego należy odróżnić przede wszystkim koszt własny produkcji (fabryczny) i koszt własny handlowy (sprzedaży). Różnią się one między sobą pod dwoma względami. Do kosztu własnego produkcji nie wchodzą koszty sprzedaży, natomiast koszt własny handlowy zawiera zarówno koszty produkcji, jak i wszelkie koszty pozaprodukcyjne, do których należą:

a) wydatki na propagandę techniczną, roboty badawcze i opracowanie standardów;
b) koszty transportu i koszty handlowe.

Drugą różnicą między kosztem produkcji a handlowym jest to, że koszt własny fabryczny oblicza się w stosunku do produkcji brutto, czyli ogólną sumę wydatków rozkłada się na wyroby gotowe i półfabrykaty, względnie roboty w toku, natomiast koszt własny handlowy obciąża jedynie sprzedażną część produkcji.

W obrębie kosztu własnego fabrycznego odróżnia się jeszcze dla celów analizy tzw. koszt własny wyprodukowania wyrobów. Koszt własny produkcji zawiera wszystkie wydatki przedsiębiorstwa na wykonanie jednostki produkcji, a więc zarówno wydatki na nabycie z zewnątrz surowców, paliwa, energii, jak na sam proces produkowania wyrobu we własnym przedsiębiorstwie. Koszt własny wyprodukowania wyrobu równa się kosztowi fabrycznemu po potrąceniu wydatków na materiały pochodzące z zewnątrz. W niektórych wypad-

kach wyłącza się z kosztu wyprodukowania wyrobu wydatki na nie powtarzające się roboty, tj. na konstruktorskie i technologiczne przygotowanie produkcji. „Oczyszczony" w ten sposób koszt własny fabryczny umożliwia głębszą analizę procesów racjonalizacji produkcji oraz badanie czynników, które mogą obniżyć koszty produkcji.

Koszty własne produkcji bywają również analizowane wg następujących dwóch grup: jako koszty produkcji bezpośrednie, czyli podstawowe, i koszty ogólne. Podział ten w praktyce prowadzony jest tak bałamutnie, jak bałamutną jest towarzysząca mu literatura teoretyczna. Dla uporządkowania tej dziedziny trzymać się należy ściśle ekonomicznego ujęcia kosztów podstawowych i ogólnych. Z tego punktu widzenia do kosztów podstawowych zaliczać należy te wydatki, które są w procesie produkcji nieuniknione ze względu na samą jej naturę.

Wg określenia Marksa istotą procesu pracy jest „czynność celowa, czyli sama praca, przedmiot pracy i środki pracy." Wychodząc z tego ekonomicznego schematu procesu pracy do wydatków podstawowych bezpośrednich zaliczać należy: surowce lub materiały zasadnicze; materiały pomocnicze; paliwo, energię, gaz, wodę i parę; płace robotników produkcyjnych; amortyzację narzędzi produkcji. Drugą grupą kosztów produkcji są koszty ogólne. Są to wydatki nie mające charakteru koniecznego z punktu widzenia technologicznej istoty procesu produkcji, a zalicza się do nich koszty warsztatowe i ogólnofabryczne. Pierwsze są wydatkami na bezpośrednią obsługę procesu produkcyjnego związane z pracą warsztatu, drugie — to wydatki związane z organizacją i administracją całego przedsiębiorstwa.

W praktyce powyższy podział wydatków nie jest jednak ściśle przestrzegany. Szereg wydatków bezpośrednich zaliczanych bywa do grupy ogólnych kosztów warsztatowych.

Różnice w klasyfikacji kosztów własnych uniemożliwiają szczegółowe porównywanie między sobą kosztów własnych poszczególnych gałęzi przemysłu. Fakt ten siłą rzeczy ogranicza zakres zagadnień, które mogą być postawione przy badaniu struktury kosztu własnego. Dlatego obecna sprawozdawczość statystyczna prowadzi obserwację zmian struktury rzeczywistego kosztu własnego w porównaniu z planem tylko w granicach przedsiębiorstw jednorodnych. Obserwacje te prowadzone są w okresach miesięcznych i kwartalnych jako „Terminowe sprawozdanie miesięczne wykonania planu w zakresie kosztu własnego", którego wzór wygląda następująco:

Wykonanie planu w zakresie komercyjnego kosztu własnego całej produkcji towarowej, porównywalnej i nieporównywalnej

Pozycje	miesiąc sprawozdawczy			kwartał sprawozdawczy		
	koszt własny wg planu kwart.	koszt własny rzeczywisty	oszczęd. lub przekroczenie	koszt własny wg planu kwart.	koszt własny rzeczywisty	oszczęd. lub przekroczenie
	1	2	3	4	5	6
Koszt własny całej produkcji towarowej, w tej liczbie:						
1. Surowiec i materiały podstawowe						
2. Paliwo i energia elektryczna techniczna . .						
3. Płace robotników zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji						
4. Koszty warsztatowe (w tej liczbie koszty eksploatacji urządzeń technicznych)						
5.						
6. Koszty ogólne zakładowe						
7. Koszty handlowe i odpisy						

Wypełnienie powyższego formularza wymaga sporej pracy poprzedzającej, ponieważ niemożliwe tu jest bezpośrednie wykorzystanie danych, zawartych w sprawozdaniach księgowych.

Kryterium porównywalności produkcji

Problem określenia produkcji porównywalnej jest jednym z najistotniejszych i najbardziej zasadniczych problemów z punktu widzenia analizy kosztu własnego w warunkach produkcji socjalistycznej.

Dla przedsiębiorstwa typu kapitalistycznego zasadniczym zagadnieniem przy badaniu kosztu własnego jest porównanie kosztów produkcji i cen sprzedażnych **różnych** wyrobów, ponieważ przedsiębiorstwo kapitalistyczne wybiera produkcję **najrentowniejszą** w danej koniunkturze rynkowej i przy danym stosunku cen. W gospodarce zaś socjalistycznej przy planowanym z góry asortymencie produkowanych wyrobów, decydującego znaczenia nabiera badanie zmian kosztu własnego **jednorodnych** wyrobów, zmian odzwierciedlających rozwój techniki. Rozwój techniki zapewnić powinien obniżenie społecznych kosztów produkcji. Obserwować przebieg rozwoju techniki można w drodze systematycznego badania dynamiki kosztu własnego tych samych wartości użytkowych lub tego samego ich zespołu. Dlatego wyjątkowego znaczenia nabiera sprawa właściwego składu takiej grupy wyrobów, składu, który by umożliwiał obserwowanie z dostateczną ścisłością obniżania się kosztu własnego.

Zagadnienie to ma dwojaki aspekt. Po pierwsze rozstrzygnąć należy, co ma być podstawą porównania przy ocenie skuteczności pracy jednostki gospodarczej i

przemysłu jako całości. Po drugie trzeba ustalić wyraźnie zasięg produkcji porównywalnej.

Zajmijmy się kwestią pierwszą — podstawy porównawczej produkcji. Są zwolennicy porównywania rzeczywistego kosztu własnego tylko z planowym, inni zaś wskazują na konieczność jego porównywania ze wskaźnikiem poprzedniego okresu. Pełna charakterystyka działalności przedsiębiorstwa wymagać będzie oczywiście tak ujawnienia odchyleń od planu, jak i obliczenia obniżki kosztu własnego w stosunku do okresu poprzedniego.

Problem wyboru podstawy dla obliczenia ekonomiki kosztu własnego zawiera jeszcze inną trudność. Jeżeli bowiem koszt własny ma być porównywany z kosztem okresu poprzedzającego, to zakres porównywanych przedmiotów zwęża się, gdyż każde przedsiębiorstwo przyjmuje w okresie badanym szereg zamówień odmiennych niż w roku ubiegłym. Odchylenia te mogą być duże lub małe, ale istnieją zawsze. Tak np. w roku 1932 odsetek produkcji porównywalnej z rokiem poprzednim w leningradzkim przemyśle ciężkim wyniósł nieco więcej niż 50 %.

Oto drugie zagadnienie: ustalenie zasięgu produkcji porównywalnej dla całości przemysłu.

Niski odsetek produkcji porównywalnej jest bardzo trudnym zagadnieniem statystyki przemysłowej. Zadaniem jej bowiem jest kostruowanie wskaźników dynamiki kosztu własnego nie dla pewnej jednostki produkcji ani nawet dla pewnego wyrobu, ale dla całości produkcji. W praktyce zaś statystyka przemysłowa może objąć zaledwie 50—60% całego asortymentu, resztę wypadałoby porównywać w przybliżeniu, co zwykle daje wyniki niezgodne z prawdą.

Trudność ta wyłania się, gdy pragniemy porównać koszt własny rzeczywisty nie z planem, ale z takim samym kosztem okresu ubiegłego. Toteż przedsiębiorstwa, których zakres produkcji porównywalnej jest wąski, rozszerzają sztucznie jej zasięg stosując dwa sposoby: albo tzw. kalkulację ex post, albo korektę kosztu własnego.

Konstruowanie kalkulacji ex post polega na tym, że dla wyrobów nie wytwarzanych w roku poprzednim sporządza się kalkulację wstecz według zasady „wynalezienia cen". Kalkulacja taka zakłada wytwarzanie nowej produkcji w warunkach wytwórczych poprzedniego roku, czyli odpowiada na pytanie, jakim byłby koszt własny danej produkcji, gdyby ona została wykonana w roku przyjętym za podstawę porównania. Warunki wytwórcze, a więc: poziom płac, ceny materiałów, stopień wydajności pracy przyjmuje się według stanu roku poprzedzającego, ilość zaś przedmiotów odpowiada rzeczywistemu stanowi rzeczy w roku sprawozdawczym.

Oczywista jest sprzeczność wewnętrzna takiego postawienia sprawy. Likwiduje ono mianowicie zagadnienie porównywalności, obdarzając zdolnością porównawczą wszystkie wyroby, których w rzeczywistości w roku poprzednim nie produkowano.

Wszystkie te metody dają wyniki bardzo względne, co prowadzi do poważnych nieścisłości i błędów we wnioskach, dotyczących dynamiki kosztu własnego. Instrukcje urzędowe regulowały już niejednokrotnie pojęcie porównywalności produkcji, wprowadzając niestety w tę dziedzinę większy jeszcze chaos.

Np. jedna z instrukcji wyjaśnia, że produkcją porównywalną jest produkcja o określonym typie i przeznaczeniu. Taka definicja warunków porównywalności jest nie wystarczająca i konieczną okazała się jej korekta, a szczególnie zredagowanie wyjaśnień, dotyczących początkowego i końcowego stadium procesu wytwórczego danej produkcji.

Inna instrukcja określa, że przez produkcję porównywalną rozumieć należy jednakowe co do swego charakteru i przeznaczenia użytkowego typy produkcji, które się wykonywa zarówno w roku sprawozdawczym, jak wykonywało się w roku poprzednim.

Pierwsza z dwóch cech porównywalności, mianowicie identyczność przeznaczenia użytkowego, określona jest tu dostatecznie wyraźnie, natomiast druga cecha „jednakowość charakteru" jest zupełnie nie określona.

W innym rozporządzeniu czytamy, że do produkcji porównywalnej danego przedsiębiorstwa należą typy i gatunki produkcji całkowicie identyczne z produkcją roku poprzedniego oraz że zasadniczą cechą porównywalności produkcji jest tożsamość nazwy i tożsamość przeznaczenia użytkowego.

Najjaśniej stawiają kwestię porównywalności następujące dwie instrukcje. Pierwsza z nich do produkcji porównywalnej w przedsiębiorstwie zalicza produkcję o tej samej nazwie tego samego asortymentu (pod względem standardu i charakterystyki technicznej), wytwarzaną w roku poprzednim, a posiadającą kalkulację sprawozdawczą. Analogiczne wskazówki daje druga instrukcja stwierdzając, że do produkcji porównywalnej należy produkcja o tej samej nazwie i tego samego asortymentu (co do standardu i opisu technicznego), wytwarzana w roku poprzednim. Zmiana nazwy produkcji — czytamy dalej — nie zmieniająca jej standardu, nie jest podstawą do uznania danej produkcji za nieporównywalną.

Zasadnicze kryteria porównywalności sformułowane w tych instrukcjach uznać należy za słuszne. W szczególności zasadnicze znaczenie ma wskazówka, że proste przemianowanie produkcji przy zachowaniu jej własności użytkowych nie czyni tej produkcji nieporównywalną.

Wobec tak niejasnych a nawet sprzecznych wskazówek instrukcji urzędowych nie można się dziwić, że praktyka planowania i statystyki idzie nadal własnymi drogami i mało liczy się z instrukcjami przy rozwiązywaniu zagadnienia porównywalności produkcji. Zagadnienie to, tak ważne w gospodarce socjalistycznej, czeka jeszcze na szczęśliwe rozwiązanie.

CZYTELNIKU! Dziel się swymi doświadczeniami z innymi, a inni podzielą się z Tobą!

Stacją przekaźnikową doświadczeń jest czasopismo „RACHUNKOWOŚĆ — PODATKI"

BRONISŁAW BLASS (Warszawa) — ANTONI KMIOTEK (Katowice)

Projekt reformy jednolitego planu kont

Część II*) — ARTYKUŁ DYSKUSYJNY

W artykule niniejszym omawiane są zagadnienia klasy pierwszej (1), rozbudowanej według następującego projektowanego schematu:

10			Gotówka, czeki, weksle, papiery wartościowe
	100		Kasa
	101		Czeki, weksle obce, papiery wartościowe
	102		Czeki, weksle własne
11			Rachunki bankowe
	110		Rachunki bankowe bieżące
	111		Rachunek czekowo-przelewowy PKO
	112		Rachunki bankowe operacyjne
	113		Rachunki bankowe specjalne
		113—0	Rachunek amortyzacyjny w Narodowym Banku Polskim
		113—1	Rachunek narzutów administracyjnych
		113—2	Rachunek Funduszu Racjonalizacji
		113—3	Rachunek Funduszu Akcji Socjalnej
		113—4	Inne rachunki specjalne
	114		Akredytywy
	115		Kredyty bankowe
	116		Sumy pieniężne w drodze
12			Faktury za towary i usługi
	120		Faktury i dokumenty wychodzące oddane na inkaso bankowe
	121		Faktury wychodzące podlegające oddaniu na inkaso bankowe
	122		Faktury wychodzące pozostałe
	123		Faktury przychodzące
13			Niefakturowane dostawy
14			Należności i zobowiązania
	140		Pracownicy za płace i świadczenia
	141		Pracownicy za zaliczki na płace i świadczenia
	142		Nie podjęte płace w depozycie
	143		Pracownicy za sumy do rozliczeń
	144		Inne należności i zobowiązania
	145		Należności sporne
15			Rozliczenia z tytułów publicznoprawnych
	150		Urząd Rewizyjny
	151		Związki Samorządowe
	152		Zakład Ubezpieczeń Społecznych
	153		Państwowy Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych
	154		Związki Zawodowe
	155		Inne rozliczenia z tytułów publicznoprawnych
16			Rozliczenia wewnętrznobranżowe
17			Fundusze specjalne
	170		Fundusz Amortyzacyjny (amortyzacja podlegająca wpłacie do N. B. P.)
	171		Fundusz narzutów administracyjnych
	172		Fundusz racjonalizacji przemysłu
	173		Fundusz akcji socjalnej
	174		Inne fundusze specjalne
18			Rezerwy przyszłych wydatków
	180		Rezerwa na urlopy pracownicze
	181		Rezerwa na świadczenia rzeczowe dla pracowników
	182		Rezerwa na remonty, konserwacje i inne usługi obce
	183		Rezerwy różne przyszłych wydatków
19			Wydatki dotyczące przyszłych okresów.

*) Część I artykułu zamieszczona została w numerze wrześniowym czasopisma. Dalszy ciąg naszej pierwszej ankiety!

Gotówka, czeki, weksle, papiery wartościowe (10)

Konto to dzieli się na następujące subkonta:

100 — Kasa
101 — Czeki, weksle obce, papiery wartościowe
102 — Czeki, weksle własne.

Konto 100 — Kasa

Konto to służy ewidencji posiadanej gotówki. Jeżeli przedsiębiorstwo posiada prócz kasy głównej kasy zakładowe, wydziałowe lub pomocnicze, ewidencja każdej z tych kas prowadzona jest w kartotece szczegółowej.

Dla ewidencji kasy należy posługiwać się księgą kasową przebitkową, której forma podlega ujednoliceniu. Księgę kasową prowadzi kasjer robiący zapisy bezpośrednio na podstawie dokumentów. Obroty księgi kasowej za każdy dzień powinny być sumowane, a saldo wyprowadzone na początek i koniec każdego dnia.

Zasady operacji kasowych winny być ujednolicone i ustalone w szczegółowym zarządzeniu.

Dekret z dnia 3 lutego 1947 r. o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym (Dz. U. R. P. nr 16 poz. 61) oraz rozporządzenie Min. Skarbu z dnia 21. V. 1947 r. w sprawie wykonania tego dekretu (Dz. U. R. P. nr 45 poz. 236) określają górną granicę wypłat gotówkowych na zł 20 tys. w stosunku do jednorazowej transakcji pomiędzy uczestnikami obrotu bezgotówkowego oraz górną granicę pogotowia kasowego na zł 100 tys.

Granice pogotowia kasowego oraz drobnych wypłat gotówkowych mogą być podwyższone lub obniżone w drodze porozumienia między właściwą instytucją kredytową a uczestnikiem obrotu bezgotówkowego lub instytucji kredytowej.

Pod pojęciem pogotowia kasowego należy rozumieć zasoby pieniężne, które w formie gotówki znajdują się w kasie głównej i kasach podręcznych uczestnika obrotu bezgotówkowego, w jego siedzibie.

Nadwyżki pogotowia kasowego winny być w ciągu następnego dnia wpłacone do właściwej instytucji bankowej, z tym że termin ten może być w porozumieniu z instytucją przedłużony.

Konto 101 — Czeki, weksle obce, papiery wartościowe.

Otrzymane czeki i weksle obce księguje się na ciężar konta 101. Wyksięgowanie następuje w momencie realizacji. Każdy czek i weksel winien być wpisany do odpowiedniego rejestru i zaopatrzony w kolejny numer wpisu. Oddanie czeku lub weksla na inkaso winno być odnotowane w rejestrze.

Konto 102 — Czeki własne, akcepty.

Czeki własne odnosi się w kredyt konta 102 w momencie ich wydania, niezależnie od tego, czy wydanie następuje do rąk osoby trzeciej, czy czek służy do podjęcia gotówki w banku na własne potrzeby kasowe. Wyksięgowanie sumy czekowej z tego konta następuje na podstawie awiza bankowego o zrealizowaniu czeku.

Konto 102 kredytuje się również za wydane weksle własne lub akceptowane weksle trasowane. Wyksięgowanie sumy wekslowej z tego konta następuje w momencie wykupienia. Każdy czek własny i akcept wpisany do odpowiedniego rejestru winien być zaopatrzony w kolejny numer wpisu.

Rachunki bankowe (11).

Konto to obejmuje następujące subkonta:

110 — Rachunek bankowy bieżący
111 — Rachunek czekowo-przelewowy PKO
112 — Rachunki bankowe operacyjne
113 — Rachunki bankowe specjalne
114 — Akredytywy
116 — Sumy pieniężne w drodze.

Zagadnienie operacyj bankowych wymaga szczegółowego unormowania odnośnie do rodzajów rachunków, jakie przedsiębiorstwo może posiadać w instytucjach bankowych, i ich nomenklatury.

Konto 110 — Rachunek bankowy bieżący.

W zasadzie przyjąć należy, że każde przedsiębiorstwo może posiadać tylko jeden rachunek bankowy bieżący. Rachunek ten służy do przeprowadzania wszystkich bieżących operacyj bankowych, związanych z działalnością eksploatacyjną przedsiębiorstwa. Konto to nie może mieć salda kredytowego.

Konto 111 — Rachunek czekowo-przelewowy PKO.

Jest ono wyłącznie rachunkiem wpływów, podlegających po osiągnięciu ustalonego pułapu lub w pewnych określonych okresach przelewowi (ewentualnie automatycznemu) na rachunek bankowy bieżący, przy zakazie dokonywania z tego rachunku jakichkolwiek wypłat.

Konto 112 — Rachunki bankowe operacyjne.

Zastrzeżone jest dla operacyj bankowych wyodrębnionych działów działalności operacyjnej lub pozazakładowy przedsiębiorstw (wyodrębnione zakłady lub wydziały produkcyjne, delegatury, gospodarka mieszkaniowa, gospodarka rolna, akcja socjalna itp. przeprowadzone na samodzielnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym).

Konto 113 — Rachunki bankowe specjalne.

Subkonto to obejmuje następujące konta specyfikacyjne:

113 — 0 Rachunek amortyzacyjny
113 — 1 Rachunek narzutów administracyjnych
113 — 2 Rachunek funduszu racjonalizacji
113 — 3 Rachunek akcji socjalnej
113 — 4 Inne rachunki specjalne.

Rachunek amortyzacyjny (113 — 0).

Na ciężar tego konta księguje się przelewy z tytułu amortyzacji w korespondencji z kontem 110 — Rachunek bankowy bieżący.

Rachunek narzutów administracyjnych (113 — 1).

Służy do gromadzenia przelewów Central handlowych z tytułu narzutów na utrzymanie Centralnych Zarządów i Zjednoczeń oraz innych jednostek administracyjnych.

Z rachunku tego mogą być dysponowane sumy wyłącznie na rachunek bieżący w wysokości przewidzianej w budżetach administracyjnych jednostek organizacyjnych i inne cele, przewidziane w szczegółowych zarządzeniach.

Rachunek funduszu racjonalizacji (113 — 2).

Gromadzi środki na cele racjonalizacji przemysłu, pochodzące z narzutów na cenę rozliczeniową fabryczną. Z tego rachunku dokonywane są bezpośrednio wydatki związane z racjonalizacją przemysłu.

Rachunek Akcji Socjalnej (113—3).

Przeznaczony do gromadzenia i rozdziału środków przeznaczonych na cele Akcji Socjalnej. Z rachunku tego nie mogą być bezpośrednio pokrywane wydatki akcji socjalnej, lecz poprzez rachunki bieżące, a przy wyodrębnionej księgowości akcji socjalnej poprzez rachunki operacyjne (112), które uprzednio były już omawiane.

Inne rachunki specjalne (113 — 4) — wynikające z szczegółowych zarządzeń.

Konto 114 — Akredytywy.

Konto to służy do ewidencji akredytyw otwieranych na rzecz dostawców. Ewidencję akredytyw otwieranych przez odbiorców prowadzi się na kontach pozabilansowych.

Konto 115 — Kredyty bankowe.

Na koncie tym księguje się operacje kredytowe z bankami, według poszczególnych rodzajów kredytów. Wchodzą tu w rachubę następujące rodzaje operacyj kredytowych:

a) **kredyt obrotowy normatywny**, udzielany przez banki przedsiębiorstwom, których własne środki obrotowe nie pokrywają normatywów,
b) **kredyt obrotowy pod sezonowe zapasy surowców i materiałów pomocniczych,**
c) **kredyt obrotowy pod sezonowe zapasy półfabrykatów i gotowej produkcji,**
d) **kredyt obrotowy na wydatki dotyczące nakładów przyszłych okresów,**
e) **kredyt inwestycyjny** na inwestycje właściwe i kapitalne remonty (w tych wszystkich wypadkach, w których forma kredytowania nakładów inwestycyjnych jest utrzymana).

Konto 116 — Sumy pieniężne w drodze.

Konto to służy do księgowego ujęcia operacyj przelewowych między 2 rachunkami bankowymi w wypadku, gdy operacje te nie mogą być na koniec okresu zamknięcia rachunkowego zaksięgowane na koncie rachunku bankowego odbierającego przelew, w związku z przebiegiem pocztowym dokumentów. Konto to umożliwia pełne uzgodnienie sald kont rachunków bankowych z wyciągami kontowymi banku.

Przykład: Narodowy Bank Polski Warszawa przeprowadził w dniu 31 lipca księgowo przelew dotacji z rachunku sum obrotowych na rachunek bieżący przedsiębiorstwa A w Katowicach. Narodowy Bank Polski w Katowicach uznał z tego tytułu rachunek bieżący przedsiębiorstwa A w dniu 3 sierpnia. Przedsiębiorstwo A kredytuje przy zamknięciu rachunkowym za miesiąc lipiec na podstawie noty obciążeniowej N. B. P. w Warszawie konto 061 — debetując konto 116 sumą przelewu.

Księgując bieżące zaszłości dnia 3 sierpnia zapisuje sumę przelewu na dobro konta 116 a ciężar konta rachunku bieżącego.

Faktury za towary i usługi oraz inne dokumenty inkasowe (12).

Konto to dzieli się na następujące subkonta:

120 — Faktury i dokumenty wychodzące, oddane na inkaso bankowe
121 — Faktury i dokumenty wychodzące, podlegające oddaniu na inkaso bankowe
122 — Faktury wychodzące pozostałe
123 — Faktury przychodzące.

Konto 120 — Faktury i dokumenty wychodzące, oddane na inkaso bankowe.

Służy do księgowego ujęcia wszystkich faktur i dokumentów własnych, oddanych na zasadzie listy, zestawienia inkasowego.

Sumę dziennego portfelu faktur i dokumentów, oddanego na inkaso bankowe, księguje się w ciężar konta 120, rozdzielając tę sumę na poszczególne konta w zależności od tytułu należności. Po wykonaniu przez bank zleconego inkasa kredytuje się na zasadzie awiza bankowego konto 120 obciążając konto 110 — Rachunek bankowy bieżący. Kartoteka analityczna konta 120 prowadzona jest na zasadzie kart osobowych (kontokorrent) Suma zapisanych na kartach osobowych faktur oddanych do inkasa winna być na podstawie dziennika przebitkowego uzgadniana z sumą debetu konta 120. Suma zainkasowanych przez Bank należności podlega na podstawie tegoż dziennika uzgodnieniu z sumą kredytu konta 120. W ten sposób uzyskuje się na koncie 120 dzienne, aktualne saldo łącznych należności, podlegających realizacji w drodze inkasa bankowego, a kartoteka analityczna stanowi specyfikację o s o b o w ą sald nie pokrytych należności. Konto 120 podlega comiesięcznemu uzgodnieniu z bankiem finansującym, celem stwierdzenia zgodności z kartoteką nie zrealizowanych faktur i dokumentów inkasowych w banku finansującym.

Konto 121 — Faktury i dokumenty wychodzące, podlegające oddaniu na inkaso bankowe.

Służy do międzyokresowego księgowania faktur i dokumentów, podlegających oddaniu na inkaso bankowe. W szczególności należy na ciężar tego konta zaksięgować memoriałowo na koniec okresu (miesięcznego, kwartalnego, rocznego) faktury i dokumenty podlegające inkasu, wystawione z datą okresu zamknięcia, natomiast oddane do inkasa bankowego w następnym okresie sprawozdawczym. Dla konta 121 — nie prowadzi się kartoteki analitycznej. Kontowe rozdzielenie faktur zaksięgowanych na ciężar tego konta, w zależności od tytułu należności, odbywa się identycznie jak w wypadku księgowania na koncie 120. Zapisy dokonane na ciężar konta 121 — przenosi się w następnym okresie sprawozdawczym, a mianowicie w dniu złożenia faktur i dokumentów do inkasa bankowego na konto 120 i wówczas dopiero wnosi się je do kart osobowych. Dla tego rodzaju faktur i dokumentów pozostałych z poprzedniego okresu należy sporządzić oddzielne listy inkasowe celem łatwiejszego ich zaksięgowania.

Konto 122 — Faktury wychodzące pozostałe.

Na ciężar tego konta księguje się wszystkie faktury wychodzące, nie objęte systemem inkasa bankowego, przewidzianym uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja 1947 r., a na jego dobro księguje się wpłaty regulujące należność z tytułu tych faktur. Kartotekę analityczną konta 122 prowadzi się na zasadach analogicznych jak kartotekę konta 120. Przy sprzedażach gotówkowych księguje się otrzymaną należność fakturową bezpośrednio na dobro konta realizacji, z pominięciem konta 122.

Konto 123 — Faktury przychodzące.

Na dobro tego konta księguje się faktury przychodzące bez względu na to, czy regulacja ich następuje w drodze inkasa bankowego, czy w innej drodze.

Kartotekę analityczną tego konta prowadzi się analogicznie do konta 120.

W zakresie obrotu fakturowego winny być zgodnie z uwagami do poszczególnych kont przestrzegane następujące zasady:

1) Faktury przychodzące podlegają natychmiastowemu zaksięgowaniu, niezależnie od dalszego toku ich opracowania, polegającego na kontroli formalnej oraz merytorycznej.
2) Konta faktur przychodzących w zakresie dostaw towarowych mogą korespondować bądź bezpośrednio z odnośnymi kontami magazynowymi, jeżeli w momencie ich księgowania można stwierdzić przychód towarów lub też jeżeli przychodu towarów stwierdzić nie można, należy obciążyć konto „Towary w drodze".

   Zależnie od rodzaju przedsiębiorstwa można zastosować księgowanie wszystkich przychodzących faktur towarowych na ciężar konta „Towary w drodze" z tym, że wówczas całkowity przychód magazynowy byłby wyksięgowywany z konta „Towary w drodze".
3) Jeżeli towar był uprzednio zaprzychodowany na konta materiałowe na podstawie dowodu zastępczego z konta 13 — „Niefakturowane dostawy", kredytuje się konto „Faktur przychodzących" na ciężar konta „Niefakturowane dostawy" z tym, że różnicę, jaka może powstać na koncie 13 — „Niefakturowane dostawy", reguluje się na dobro lub na ciężar odpowiednich kont materiałowych.

   Jeżeli stosuje się system księgowania wszystkich faktur przychodzących w ciężar konta „Towary w drodze", księgowanie takie, o jakim wyżej mowa, odbywa się pomiędzy kontami „Niefakturowane dostawy" i „Towary w drodze".
4) Faktury przychodzące nietowarowe księguje się na ciężar właściwych kont, jeżeli w momencie kredytowania konta „Faktur przychodzących" możliwe jest stwierdzenie konta korespondującego.

   W innych wypadkach faktury księguje się na ciężar konta „Inne należności i zobowiązania".
5) Jeżeli zachodzą przewidziane w uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja

1947 r. przyczyny, uzasadniające odmowę zapłaty faktury w całości lub części, i jeżeli odmowa zapłaty została we właściwym terminie w banku zgłoszona, odnośnej faktury nie księguje się w ogóle lub w zakwestionowanej części na dobro konta „Faktury przychodzące".

W razie niezgłoszenia odmowy zapłaty we właściwym terminie lub jeżeli zachodzi inna podstawa reklamacji niż przewidziane w uchwale z dnia 20 maja 1947 r., faktura podlega zakredytowaniu na dobro konta „Faktury przychodzące", jednakże w cię[illegible] konta „Inne należności i zobowiązania".

W ten sposób faktura, co do której nie nastąpiła skuteczna odmowa zapłaty, ma charakter noty rozliczeniowej między obu kontrahentami, zobowiązującej zarówno podawcę, jak i płatnika do zgodnego jej zaksięgowania.

Moment ten powinien poważnie ułatwić uzgadnianie kont między przedsiębiorstwami.

Niefakturowane dostawy (13).

Na tym koncie księguje się należności dostawców, od których nie otrzymano faktur. Na podstawie odpowiednich dowodów zastępczych odnosi się wartość niefakturowanych dostaw, po omówionej albo orientacyjnej cenie, na ciężar odpowiednich kont materiałowych. Po otrzymaniu faktury rozlicza się dodatkowo różnicę między sumą zaprzychodowaną a sumą faktury. Ewidencję analityczną tego konta prowadzi się w kartotece osobowej dostawców, względnie na karcie obejmującej dostawców nieznanych.

Należności i zobowiązania (14).

Konto to dzieli się na następujące subkonta:

140 — Pracownicy za płace i świadczenia.
141 — Pracownicy za zaliczki na poczet płac i świadczeń.
142 — Nie podjęte płace w depozycie.
143 — Pracownicy za sumy do rozliczeń.
144 — Inne należności i zobowiązania.
145 — Należności sporne.

Konto 140 — Pracownicy za płace i świadczenia.

Na tym koncie księguje się należności pracowników przedsiębiorstw z wszelkich tytułów pozostających w związku z umową o pracę.

Konto kredytuje się przypadającą pracownikom sumą netto wypłat z listy płac. Natomiast obciąża się sumą wypłat dokonanych na podstawie listy płac. Jeżeli do momentu oddania listy płac do księgowości nie cała suma została wypłacona, kasjer wpisuje nie wypłacone zarobki do księgi płac w depozycie. Suma nie wypłaconych zarobków wg księgi płac w depozycie podlega przeksięgowaniu z konta 140 — na dobro konta 142 „Nie podjęte płace w depozycie".

Saldo kredytowe konta 140 wskazuje sumę nie wypłaconych zarobków, salda debetowego konto to mieć nie może.

Konto 141 — Pracownicy za zaliczki na poczet płac i świadczeń.

Konto to obciąża się przy wypłacie zaliczek na poczet płac i świadczeń. Charakter zaliczki ma każda wypłata z tytułu płac i świadczeń, dokonana poza listą płac.

Jeżeli z jakiegokolwiek powodu zachodzi potrzeba obliczenia zarobku pracownika poza listą płac, wypłata z tego tytułu ma charakter zaliczki i podlega zaksięgowaniu w ciężar konta 141, jednakże obliczenie wynagrodzenia musi być powtórzone w liście płac.

Na dobro konta 141 księguje się sumę potrąceń dokonanych przy sporządzaniu listy płac z tytułu zaliczek. Saldo debetowe konta 141 wskazuje zadłużenie pracowników z tytułu wydanych a nie potrąconych zaliczek, salda kredytowego konto to mieć nie może. Dla uniknięcia konieczności prowadzenia analitycznej kartoteki kont osobowych poszczególnych pracowników ewidencję analityczną kont 140 i 141 prowadzi się przez odpowiedni układ listy płac.

Potrzeba prowadzenia kont osobowych poszczególnych pracowników odpadnie również w związku z projektowaną reformą podatku od wynagrodzeń, przewidującą stawki procentowe od wynagrodzeń miesięcznych (tygodniowych, dziennych) zamiast stawek rocznych.

Lista płac winna być ujęta w następujący schemat:

Pracownicy	Zaliczki na 1 dzień miesiąca (saldo początkowe konta 141)	Zaliczki pobrane w ciągu miesiąca (obrót debetowy konta 141)	Należności pracowników (obliczenie płacy brutto)	Potrącenia wg poszczególnych tytułów	Przypada do wypłaty (obrót kredytowy konta 140)	Pozostaje z tytułu nie potrąconych zaliczek na koniec miesiąca (saldo debetowe konta 141)

Dla uniknięcia możliwych omyłek zaliczki na poczet płac i świadczeń winny być wypłacane na podstawie list zaliczkowych — także w wypadku zaliczek indywidualnych oraz naturalii. Listy zaliczkowe rejestruje rachuba płac zaopatrując je w kolejny numer rejestru.

Konto 142 — Nie podjęte płace w depozycie.

Zapisy kredytowe na tym koncie zostały omówione w uwagach do konta 140. Na ciężar tego konta odnosi się wypłaty z tytułu nie podjętych płac w depozycie.

Przy wypisaniu asygnaty kasowej na podjęcie zdeponowanej kwoty należy uczynić o tym wzmiankę w księdze płac w depozycie. Po wypłacie następuje wyksięgowanie pobranej kwoty.

Konto 143 — Pracownicy za sumy do rozliczenia.

Na tym koncie księguje się sumy pieniężne wydane pracownikom na wydatki administracyjne, gospodarcze i inne oraz wydatki związane z delegacjami służbowymi.

Otrzymujący sumy do rozliczenia obowiązany jest przedstawić należycie udokumentowane rozliczenie wydatków.

Należy przestrzegać terminowości przedstawiania rozliczeń i nie wydawać nowych kwot przed rozliczeniem z uprzednio pobranych. Rozliczenie podlega zatwierdzeniu przez kierownika przedsiębiorstwa. Sumy nie wydatkowane winny być bezzwłocznie zwrócone.

Saldo konta 143 wykazuje się w bilansie dwustronnie, a zatem sumy nie rozliczone — w aktywach bilansu, a w pasywach — nadwyżki przypadające na rzecz pracowników.

Konto 144 — Inne należności i zobowiązania.

Wszelkie należności i zobowiązania, dla których nie przewidziano innych kont, podlegają zaksięgowaniu na koncie 144. Ewidencję analityczną tego konta prowadzi się na kartach poszczególnych dłużników i wierzycieli. Saldo konta 144 wchodzi do bilansu dwustronnie, jako saldo innych należności w aktywach, a w pasywach jako saldo innych zobowiązań. Rozliczenia z tym samym dłużnikiem lub wierzycielem prowadzi się na jednej karcie, jeżeli przedmiotowo kwalifikują się do zaksięgowania na koncie 144, chociażby pochodziły one z różnych tytułów. Oznacza to, że jedna i ta sama osoba fizyczna lub prawna, z którą rozliczenia prowadzi się na koncie 144, nie może być równocześnie wierzycielem i dłużnikiem, ponieważ wzajemne rozliczenia na jednej karcie kompensują się.

W razie niemożności zrealizowania w drodze bezspornej należności zaksięgowanych na koncie 144, winny one być dochodzone arbitrażem lub przed sądem, a wówczas podlegają przeksięgowaniu na ciężar konta 145 — „Należności sporne".

Konto 145 — Należności sporne.

Konto to służy do ewidencji roszczeń dochodzonych spornie arbitrażem lub przed sądem państwowym. Konto to obciąża się w momencie skierowania sprawy spornej do arbitrażu lub właściwego sądu państwowego i uznaje z chwilą definitywnego rozstrzygnięcia sprawy spornej.

Rozliczenia z tytułów publicznoprawnych (15).

Konto to obejmuje następujące subkonta:
150 — Urząd Rewizyjny.
151 — Związki Samorządowe.
152 — Zakład Ubezpieczeń Społecznych.
153 — Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.
154 — Związki Zawodowe.
155 — Inne rozliczenia z tytułów publicznoprawnych.

Konto to służy ewidencji rozliczeń z tytułów publicznoprawnych. Ewidencja analityczna każdego subkonta prowadzona jest osobowo (np. Urząd Rewizyjny w M. oraz Urząd Rewizyjny w N.) i rzeczowo (np. podatek obrotowy, dochodowy, od uposażeń itd.). Konto to wchodzi do bilansu saldami dwustronnymi.

Rozliczenia wewnętrznobranżowe (16).

Na koncie tym księguje się rozliczenia między Centralnym Zarządem, Centralami Handlowymi, Zjednoczeniem, Przedsiębiorstwem, Zakładem, Oddziałem i Wydziałem samodzielnym, z tytułów specjalnych, opartych o szczegółowe przepisy.

W oparciu o obowiązujące przepisy wchodzą tu w grę rozliczenia:

a) **między Centralnym Zarządem a Centralą Zbytu** z tytułu narzutów administracyjnych i funduszu racjonalizacji. Przy otrzymaniu miesięcznego rozliczenia (noty rozliczeniowej) od Centrali Zbytu Centralny Zarząd kontuje na koncie 16 w korespondencji z kontem 171 odnośnie do narzutu administracyjnego i kontem 172 z tytułu narzutu na fundusz racjonalizacji. Za dokonany przelew Centralny Zarząd kredytuje Centralę Zbytu na koncie 16;

b) **między Centralnym Zarządem a jednostkami podległymi** z tytułu Funduszu Akcji Socjalnej. Na podstawie miesięcznych rozliczeń (not rozliczeniowych) jednostek podległych, Centralny Zarząd kontuje na koncie 16 w korespondencji z kontem 173. Za dokonany przelew Centralny Zarząd kredytuje podległe jednostki na koncie 16. Analogicznie postępuje przy zaliczeniu przypadającej wpłaty na poczet dotacji.

Z tytułu przelewu dotacji na cele Akcji Socjalnej na rzecz jednostki podległej Centralny Zarząd obciąża konto 173 „Fundusz Akcji Socjalnej" w korespondencji z kontem 113 — 3 „Rachunek Akcji Socjalnej". Jednostka podległa kredytuje Centralny Zarząd z tytułu miesięcznego narzutu na Fundusz Akcji Socjalnej na koncie 16 w korespondencji z właściwym kontem kosztów osobowych. Za przelew jednostka podległa obciąża konto 16 w korespondencji z kontem 110. W wypadku bezpośredniego zużycia tych kwot na cele Akcji Socjalnej jednostka podległa obciąża Centralny Zarząd na koncie 16 kredytując tą kwotą konto „Przychodów akcji socjalnej". Z tytułu części Funduszu Akcji Socjalnej, pozostającej w samym Centralnym Zarządzie, oraz z tytułu nakładów własnych na akcję socjalną — Centralny Zarząd przeprowadza księgowanie analogiczne jak podległe jednostki;

c) **między Przedsiębiorstwem a Zakładem, Oddziałem, Wydziałem** samodzielnym z tytułu wszelkich wzajemnych rozliczeń.

Ewidencję analityczną tego konta prowadzi się dla każdej z tych jednostek. Saldo konta 16 w punkcie c) nie wchodzi do bilansu z następujących przyczyn:

1) przy rozliczeniach między Przedsiębiorstwem a Zakładem, Oddziałem lub Wydziałem nie bilansującym, wzajemne rozliczenia ujęte na koncie 16 podlegają wyksięgowaniu na właściwe konta na podstawie sprawozdań (raportów itp.);
2) przy rozliczeniach między Przedsiębiorstwem a jednostką bilansującą **odrębnie,** przy włączeniu bilansu odrębnego do głównego rozliczenia te automatycznie się likwidują, ponieważ sumy są równe i kontowane przeciwstawnie.

Fundusze Specjalne (17).

Konto to obejmuje następujące subkonta:
170 — Fundusz Amortyzacyjny (amortyzacja podlegająca wpłacie do Narodowego Banku Polskiego).
171 — Fundusz narzutów administracyjnych.
172 — Fundusz Racjonalizacji przemysłu.
173 — Fundusz Akcji Socjalnej.
174 — Inne fundusze specjalne.

Konto 170 — Fundusz Amortyzacyjny (amortyzacja podlegająca wpłacie do N. B. P.).

Na dobro tego konta księguje się, na zasadzie miesięcznego arkusza umorzeń wartości majątku trwałego, kwotę umorzeniową zaliczoną na ciężar kont kosztów.

Konto to wskazuje wysokość wygospodarowanego Funduszu Amortyzacyjnego, niezależnie od kształtowania się salda na koncie 07 — „Umorzenie wartości majątku trwałego".

Zgodnie z uwagami do tego ostatniego konta, na dobro konta „Fundusz Amortyzacyjny (amortyzacja podlegająca wpłacie do N. B. P.)", księguje się nie tylko wartość miesięcznej raty umorzeniowej majątku trwałego, lecz także równowartość raty amortyzacyjnej obiektów majątku trwałego **już całkowicie umorzonych, lecz pozostających nadal w eksploatacji.**

Przelew funduszu amortyzacyjnego księguje się na ciężar konta 113—0, „Rachunek amortyzacyjny w N. B. P.".

Sumy zaksięgowane na kontach 170 „Fundusz Amortyzacyjny" i 113—0 „Rachunek amortyzacyjny" saldują się w zamknięciu rocznym.

Konto 171 — Fundusz narzutów administracyjnych.

Konto to kredytuje się sumą narzutów za dany m-c, wynikającą z rozliczenia Centrali Zbytu w korespondencji z kontem 16. Konto 171 służy ponadto do następujących kontowań:

a) przelewy z Funduszu narzutów administracyjnych przez Centralny Zarząd Przemysłu na rzecz podległych jednostek administracyjnych księguje się na ciężar konta 171 a na dobro konta 113—1 „Rachunek narzutów administracyjnych";
b) za otrzymany przelew jednostka podległa kredytuje kwotą przelewu konto 171 w ciężar konta 110;
c) saldo kosztów utrzymania jednostek administracyjnych przeksięgowuje się na ciężar konta 171, przy czym saldo to przenosi się przy zamknięciach okresowych statystycznie a przy zamknięciach rocznych księgowo. Jeżeli na koncie 171 pozostanie w zamknięciu rocznym nadwyżka (saldo kredytowe), odnośna suma podlega bądź zwrotowi, bądź zaliczeniu na poczet finansowania następnego roku, zależnie od decyzji jednostki nadrzędnej. Jeżeli na koncie tym powstanie niedobór (saldo debetowe), pokrycie może nastąpić tylko w ramach zatwierdzonego budżetu.

Konto 172 — Fundusz Racjonalizacji Przemysłu.

Konto to służy do wykazania aktualnego stanu środków gromadzonych na cele racjonalizacji, uzyskane w drodze narzutów na cenę rozliczeniową fabryczną.

Analogicznie do toku postępowania omawianego w uwagach do konta 171 — konto to kredytuje się na zasadzie miesięcznego rozliczenia (noty rozliczeniowej) branżowej Centrali Zbytu w ciężar konta Centrali w grupie 16. Za przelew uznaje się konto Centrali obciążając konto 113—2.

Ponieważ dysponowanie Funduszem Racjonalizacji jest w wyłącznej gestii danego Centralnego Zarządu, przeto wszelkie wypłaty następują bezpośrednio na ciężar konta 172 w korespondencji z kontem 113—2 „Rachunek Funduszu Racjonalizacji". W wypadku, jeśli:

1) wypłata następuje z środków kasy głównej C. Z. P., należy sumą wypłaty zakredytować konto 100 w ciężar konta 172.

Równocześnie należy kwotę tę przelać na r-k bankowy bieżący księgując Wn konto 110 — Ma konto 113—2;

2) wypłata następuje na zlecenie C. Z. P. z kasy głównej podległej jednostki organizacyjnej, wtedy:

jednostka wypłacająca — obciąża konto 16 kredytując konto 100, za wypłatę
— kredytuje konto 16 obciążając konto 110 za przelew C. Z. P.

jednostka zlecająca (C. Z. P.) — obciąża konto 172 na kredyt konta 16 — na zasadzie noty obciążeniowej obciąża konto 16 na dobro konta 113—2 za dokonany przelew wyrównawczy.

Konto „Funduszu Racjonalizacji" winno być poprzez układ kartoteki analitycznej tak prowadzone, by sumy wydatkowane z Funduszu można było łatwo ustalić wg podziału na:

a) jednostki organizacyjne danego C. Z. P.;
b) sposób zużytkowania (premia za wynalazczość, usprawnienia, prace badawcze itp.).

Konto 173 — Fundusz Akcji Socjalnej.

Konto to służy do wykazania aktualnego stanu środków posiadanych na cele akcji socjalnej, uzyskanych w drodze narzutów na Fundusz Płac jednostek podległych danemu C. Z. P. łącznie z narzutem własnym.

Sposób księgowania omówiony został w uwagach do konta 16 w punkcie b).

Konto 174 — Inne fundusze specjalne.

Na koncie tym księguje się środki innych funduszów specjalnych utworzonych na zasadzie odrębnych zarządzeń.

Rezerwy przyszłych wydatków (18).

Konto to służy do stworzenia rezerw dla przyszłych wydatków, a to celem równomiernego ujęcia ich w nakładach poszczególnych okresów.

Dzieli się ono na następujące subkonta:

180 — Rezerwa na urlopy pracownicze.
181 — Rezerwa na świadczenia rzeczowe dla pracowników.
182 — Rezerwa na remonty, konserwacje i inne usługi obce.
183 — Rezerwy różne przyszłych wydatków.

Konto 180 — Rezerwa na urlopy pracownicze.

Rezerwę na opłaty urlopów pracowniczych tworzy się przez comiesięczne zaliczanie w ciężar nakładów 1/12 części sumy wynagrodzeń za urlopy pracownicze, przewidziane w planie finansowym. Przy braku planu comiesięcznemu zaliczeniu podlega 8% faktycznego miesięcznego funduszu płac. W ciężar konta 180 odnosi się wypłaty z tytułu wynagrodzenia za okresy urlopowe, na podstawie listy płac.

Konto to może przejść w debet w miesięcznych bilansach i wówczas należy je statystycznie wykazać na koncie „Wydatki przyszłych okresów". Przy końcu roku uzupełnia się rezerwę, jeżeli okazała się nie wystarczająca.

Konto 181 — Rezerwa na świadczenia rzeczowe dla pracowników.

Na tych samych zasadach zgodnie z obowiązującą umową zbiorową rezerwuje się miesięcznie 1/12 część rocznej wartości świadczeń rzeczowych (deputatów i innych) na rzecz pracowników.

Konto 182 — Rezerwa na remonty, konserwacje i inne usługi obce.

Na koncie tym księguje się przewidywane wydatki na remonty, konserwacje i usługi obce, zarachowane jako nakłady okresu bieżącego ze względów kalkulacyjnych. Konto to może przejść w debet i wówczas saldo debetowe przenosi się na konto „Wydatki przyszłych okresów". Remonty, konserwacje i inne roboty własne jako nakłady złożone nie podlegają księgowaniu na tym koncie. Konto to można uzupełnić kartoteką analityczną w wypadku, jeśli to jest uzasadnione wielkością przedsiębiorstwa i rozmiarem przewidywanych prac remontowych, konserwacyjnych i innych.

Konto 183 — Rezerwy różne przyszłych wydatków.

Na koncie tym tworzy się rezerwy na wydatki z tytułu różnych nakładów (np. podatki — poza dochodowym i obrotowym — szkody powstałe u osób trzecich na skutek produkcji zakładu, opłaty licencyjne itp.), których ścisłych wartości nie da się ustalić, a które z uwagi na wymogi kalkulacyjne winny być bieżąco zarachowywane. Rezerwy ewidencjonowane na tym koncie należy rozliczać sukcesywnie w miarę możności ustalania rzeczywistej wysokości wydatków oraz uprawnionej osoby fizycznej lub prawnej. Konto 183 może być w zależności od potrzeb uzupełnione kartoteką analityczną.

Wydatki dotyczące przyszłych okresów (19).

Na koncie tym księguje się wydatki, które podlegają w przyszłych okresach odniesieniu na nakłady, a to bądź jednorazowo, bądź w równomiernym, okresowym zaliczeniu.

Remonty, konserwacje i inne roboty własne jako nakłady złożone nie podlegają zaksięgowaniu na tym koncie. Natomiast księguje się na ciężar tego konta z góry zapłacone podatki i daniny, czynsze, prenumeratę czasopism i gazet, składki ubezpieczeń rzeczowych, remonty, konserwacje i inne roboty obce, **odnośnie do których nie stworzono rezerwy na kontach 18 i których poprzednio w całości lub w części nie odniesiono na nakłady w korespondencji z kontami 18.**

(Dalszy ciąg nastąpi).

ZDZISŁAW FEDAK (Łódź)

Na marginesie kalkulacji kosztów wytworzonych wyrobów

Głównymi zadaniami rachunku kosztów są, jak wiadomo:

1) stwierdzenie i kontrola poniesionych kosztów,
2) stworzenie podstaw dla polityki cen.

Zadawane są zatem dwa pytania: ile kosztuje wyrób i za ile można, względnie należy go sprzedać?

W przemyśle państwowym nastąpiło obecnie daleko idące oddzielenie czynności wytwarzania od zbytu. Stąd też kalkulację kosztów własnych wyprodukowanych wyrobów wykonuje zakład wytwórczy, a wyprowadzone kwoty, powiększone o marżę zysku i narzut na nakłady neutralne stanowią cenę płaconą przez centralę zbytu[1]). Centrala przeprowadza kalkulację cen sprzedażnych biorąc pod uwagę nie tylko zagadnienie kosztów, ale i polityki cen.

Jeśli zatem przeprowadzona została taka wyraźna linia podziału, to należy się zastanowić, czy zestawiany przez zakłady rachunek kosztów oznacza naprawdę rzeczywiście poniesione koszty wytworzenia wyrobów i czy nie znajdują się w nim elementy związane z polityką cen? Jako koszty zakładów wchodzić będą w rachubę materiały zużyte, ogólne koszty materiałowe, robocizna, specjalne koszty wytwarzania, ogólne koszty wytwarzania (wydziałowe) i ogólne koszty administracji. Może należałoby tu też zaliczyć ogólne koszty magazynowania wyrobów gotowych, z prawem aktywowania ich, eliminując je z ogólnych kosztów sprzedaży. Przy tym rozwiązaniu zarówno ogólne, jak i specjalne koszty sprzedaży przerzucone byłyby na centrale zbytu i nie występowałyby w zakładach.

Celem zwężenia tematu, w artykule rozpatrzone będą tylko zasady rachunku kosztów w zakładach stosujących kalkulację doliczeniową (narzutową).

Zakłady te dzielą, jak wiadomo, koszty na bezpośrednie i pośrednie (ogólne). Za bezpośrednie uważa się koszty, którymi bezpośrednio obciążany jest dany wyrób (nośnik kosztów).[2]) Pozostałe natomiast koszty rozliczane zostają drogą pośrednią[3]) na jednostkę wyrobu, najpierw bowiem odnoszone są na miejsca ich powstawania (arkusz rozliczeniowy), a następnie doliczane, w stosunku do pewnych wielkości bezpośrednio przypisywanych danemu produktowi, w formie narzutu. Rozliczanie kosztów przy pomocy arkusza pozwala na doliczanie części kosztów (np. płac, materiałów na cele ogólne itp.) bezpośrednio pewnym miejscom pracy, gdy natomiast reszta ich podzielona zostaje na poszczególne wydziały przy pomocy mniej lub więcej skomplikowanych kluczy podziałowych.

Podstawą wszelkich rozliczeń (wg kluczy podziałowych) jak i doliczeń (kalkulacji przy zastosowaniu narzutów) jest założenie, że zachodzi pewien funkcjonalny związek, zazwyczaj proporcjonalność, pomiędzy kosztami a zużyciem pewnych jednostek dóbr i usług. Jest to łatwo zrozumiałe zważywszy, że koszty nie stanowią niczego innego jak wyrażone w pieniądzu zużycie dóbr i usług na cele produkcji.

Godzi się więc zbadać, czy w stosowanych w praktyce metodach rozliczeń kosztów rzeczywiście zachodzi proporcjonalność pomiędzy jednostkami obranymi za podstawę narzutu kosztów a doliczanymi kosztami.

Jak już zaznaczono, doliczeniu ulegają ogólne koszty materiałowe, ogólne koszty wytwarzania (wydziałowe), ogólne koszty administracji i ogólne koszty magazynowania wyrobów gotowych.

Zostaną one kolejno rozpatrzone.

Ogólne koszty materiałowe doliczane są procentowo w stosunku do wartości zużytych materiałów bezpośrednich.

Co składa się na materiały bezpośrednie? Przykładowo: w jednej z gałęzi przemysłu metalowego są to składowane na placu wyroby hutnicze (złom, surówka, żelazo) i drzewo oraz umieszczone w magazynie różnego rodzaju blachy, łożyska, śruby, nity, zawleczki itp.

Na ogólne koszty materiałowe oprócz wynagrodzenia magazynierów i kosztów zużytych materiałów biurowych składają się płace i świadczenia pracowników fizycznych, zajętych głównie pracami przy składowanych na placu surowcach, koszty utrzymania magazynu (opał, światło, umorzenia), koszty zwózki drobnicy[4]), tj. materiałów przechowywanych w magazynie itp.[5])

Już ta pobieżna analiza wskazuje, że w rozpatrywanym wypadku nie jeden, lecz przynajmniej dwa narzuty winny być stosowane. Lecz w stosunku do czego? Dla surowców znajdujących się na placu prawdopodobnie proporcjonalnie do wagi lub objętości, dla artykułów pomieszczonych w magazynie w zależności od zajmowanego miejsca, a więc dcm² półki lub dcm³ magazynu — w żadnym jednak wypadku w stosunku do wartości zużytych materiałów[6]).

Ogólne koszty wytwarzania (wydziałowe) doliczane są zazwyczaj w stosunku do kosztów robocizny bezpośredniej.

I tutaj prosta zależność pomiędzy tymi dwoma wielkościami jest problematyczna. Koszty wydziałowe, a zwłaszcza stałe, nie są proporcjonalne do kosztów robocizny bezpośredniej, ulegającej licznym wahaniom w zależności od zatrudnionych kategorii robotników, ich wydajności, zwyżek wynagrodzeń, obsługiwania kilku warsztatów przez jednego pracownika itp.

Badania wykazały, że zachodzi natomiast ścisły związek pomiędzy kosztami wydziałowymi a przepracowanym czasem (maszyno, wzgl. roboczogodziny). Konieczne jest przy tego rodzaju kalkulacji eliminować koszty przestojów nienormalnych. Ogólne koszty administracji stanowią jednak najlepszy dowód niewłaściwości stosowanych powszechnie metod ich doliczania. Nie da się bowiem logicznie wyprowadzić żadnej zależności liniowej pomiędzy kosztami robocizny bezpośredniej i ogólnymi kosztami wytwarzania (dość powszechnie stosowana podstawa doliczeń) a ogólnymi kosztami administracji albo inaczej — pomiędzy kosztem wyrobu a kosztami administracji.

Jeśliby bowiem koszty tak złożone, jakimi są niewątpliwie ogólne koszty administracji, rozłożono na szereg grup jednorodnych, to można by stwierdzić, że koszty kierownictwa rozliczyć należy np. w stosunku do liczby podległych wydziałów, a te z kolei odnieść na poszczególne miejsca powstawania kosztów według różnego rodzaju kluczy; przykładowo — koszty wydziału personalnego i rachuby płac w stosunku do liczby pracowników zatrudnionych, koszty księgowości w stosunku do liczby kontowań po stronie „winien" grupy 13, klasy 3, 4 i 8, celem następnego przerzucenia ich na ogólne koszty materiałowe, ogólne koszty wytwarzania (wydziałowe) i ogólne koszty magazynowania wyrobów gotowych.

Wydaje się tedy właściwe traktowanie kosztów administracji jako pomocniczego miejsca powstawania kosztów i przerzucania ich na pozostałe główne miejsca kosztów, proporcjonalnie do świadczonych przez administrację usług, a dopiero tą drogą doliczanie na jednostkę wyrobu.[7]) Także i tu konieczna jest wspomniana już eliminacja kosztów przestojów nienormalnych, ze względu na stałość kosztów administracji.

Ogólne koszty magazynowania wyrobów gotowych, rozliczane obecnie pod mianem ogólnych kosztów sprzedaży, doliczane są podobnie jak ogólne koszty administracji — w stosunku do kosztów robocizny bezpośredniej i ogólnych kosztów wytwarzania. Także i tu należy poddać w wątpliwość bezpośredniość związku pomiędzy tymi kosztami a zajmowaną przez wyrób przestrzenią magazynu. Właściwszym wydaje się rozliczanie tych kosztów w stosunku do zajmowanej przez wyrób przestrzeni, analogicznie jak w wypadku ogólnych kosztów materiałowych[8]).

Zagadnienie dokładności rozliczeń kosztów i przekształcania ich z pośrednich w bezpośrednie jest, jak wiadomo, zależne od opłacalności tego rodzaju poczynań. Wydaje się jednak, że **przeprowadzane obecnie w zakładach prace nad organizacją rachunkowości winny systematycznie zmierzać do eliminacji z rachunku kosztów wszelkich elementów polityki cen[9]). W ten tylko sposób możliwe jest spełnienie właściwego celu rachunkowości — sporządzenie rachunku gospodarczego przedsiębiorstwa i dostarczenie podstaw dla tegoż rachunku w skali państwa.**

---

[1]) Fakt, że centrale zbytu rozliczają się z zakładami wg planowanych fabrycznych cen rozliczeniowych, a nie rzeczywistych, nie zmienia postaci rzeczy.

[2]) Zachodzi tu różnica między kosztami bezpośrednimi z punktu widzenia technologicznego i kalkulacyjnego, gdyż np. za materiały bezpośrednie uważane są w pierwszym wypadku surowce i materiały bezpośrednio wchodzące w skład danego wyrobu, w drugim zaś rachunkowo odnoszone na dany wyrób.

[3]) Analizowany tu jest rachunek kosztów stosowany w praktyce, w którym doliczane są do wyrobu także i koszty stałe. Prawidłowość takiego postępowania neguje szereg teoretyków.

[4]) Koszty zwózki materiałów — oprócz drobnicy — figurują w wartości nabytych surowców (kl. 3) bez względu na to, czy zwózki dokonano własnymi, czy też obcymi środkami transportu.

[5]) Uwagi dotyczące kosztów ogólnego zaopatrzenia (wydział administracji) omówione zostały w części poświęconej ogólnym kosztom administracji.

[6]) Stosując zróżnicowane narzuty na poszczególne grupy artykułów, należałoby jeszcze uwzględnić szybkość obrotu, doliczyć koszty magazynowania półfabrykatów itp.

[7]) Koszty administracji są kosztami prawie stałymi, możliwe jest tedy dokładne ich rozliczenie za pewien okres i przyjęcie wyprowadzonych na tej podstawie stosunków jako klucza podziału. Dla łatwiejszego dokonania przerzutu wskazane jest założenie, że administracja nie świadczy usług pewnym miejscom, np. gruntom i budynkom. Proponowane rozwiązanie sprzeczne jest z obowiązującym schematem rachunku wyników. Ze względu jednak na to, że wg obecnych przepisów koszty administracji wchodzą w skład wartości remanentów wyrobów gotowych, półgotowych i robót w toku, nie zachodzi potrzeba corocznego rozliczania kosztów administracji w oddzielnej pozycji wyników i nic nie stoi na przeszkodzie zmianie układu rachunku strat i zysków. Za proponowanym rozwiązaniem przemawia ponadto wzgląd, że niejednolita definicja kosztów administracji uniemożliwia porównywanie danych z rachunku wyników. Jedne zakłady doliczają bowiem do kosztów administracji nakłady biura technicznego, rachuby płac itp., inne natomiast przerzucają je na ogólne koszty wytwarzania.

[8]) Szybkość obrotu, ze względu na równomierny odbiór ze strony centrali zbytu, może przy wyliczaniu kosztów magazynowania wyrobów gotowych nie być brana pod uwagę.

[9]) **Popularnie mówiąc, rozliczanie kosztów w stosunku do wartości powoduje drożenie wyrobów już drogich (ze względu na wysokie koszty bezpośrednie), a tanienie tanich, dając dla polityki cen fałszywe podstawy.**

ZBIGNIEW NOWICKI (Poznań)

W obliczu prac rocznych!

Organizacja i technika spisu inwentarza w przedsiębiorstwach przemysłowych

Ze spisem inwentarza łączy się w praktyce dwa pojęcia, a mianowicie:

1) jako spis inwentarza traktuje się **samą czynność spisywania,**
2) spis inwentarza identyfikuje się **z inwentarzem, czyli szczegółowym spisem poszczególnych składników,** zawierającym tak dane techniczne (jakość, fabrykat, nr rys. nr modelu itp.) jak i ekonomiczne (cena lub koszt).

W artykule będzie mowa jedynie o samej czynności spisywania z natury.

Zakres spisu inwentarza z natury.

Zakres spisu inwentarza z natury dla przedsiębiorstw państwowych podległych M. P. i H. został ustalony w instrukcji F 23 (patrz Biuletyn Finansowy Ministerstwa Przemysłu i Handlu Nr 3 — str. 44—46). Zgodnie z powyższą instrukcją spisem inwentarza z natury muszą być objęte:

Klasa 0		
grupa	00 —	Tereny i budowle
	01 —	Maszyny, urządzenia techniczne i środki transportowe
	02 —	Różne ruchomości i inwentarz żywy
	06 —	Udziały w innych przedsiębiorstwach
Klasa 1		
grupa	10 —	Gotówka w kasach
	11 —	Czeki i weksle obce
	12 —	Papiery wartościowe
Klasa 3		
grupa	30 — 31	Materiały do wytwarzania
	32 — 34	Materiały techn. ruchu i inne
	35 — 37	Towary handlowe
	39 —	Materiały do opakowania
Klasa 8		
grupa	80 —	Roboty w toku
	81 — 82	Wyroby gotowe i półgotowe
	84 —	Odpadki.

O ile dla celów branżowych wykorzystano wolne grupy klas 0, 3 i 8, wówczas należy odpowiednio uzupełnić zakres spisu inwentarza z natury.

Aczkolwiek wyżej podany zakres spisu inwentarza dotyczy tylko przedsiębiorstw państwowych podległych M. P. i H., jednakże może on być również stosowany w pozostałych przedsiębiorstwach państwowych, jak również spółdzielczych i prywatnych.

Termin spisu inwentarza z natury.

Najczęściej spotykanym terminem spisu inwentarza w czasach przedwojennych był dzień 31 grudnia. Istniały pewne wyjątki, które znajdowały swe uzasadnienie w sezonowości danej branży (np. przemysł cukrowniczy) lub zasadach organizacyjnych przedsiębiorstwa.

Przeprowadzenie spisu inwentarza w jednym dniu napotykało, szczególnie w większych przedsiębiorstwach, na trudności, których konsekwencją były nieścisłości. Chcąc tego uniknąć przedsiębiorstwa o niższym stopniu zatrudnienia zarządzały normalnie przestój, w czasie którego przeprowadzano spis inwentarza oraz dokonywano remontu maszyn. Natomiast w przedsiębiorstwach o wyższym stopniu zatrudnienia, w których nie wstrzymywano produkcji, w spisach inwentarza istniały zawsze niedokładności, które traktowało się jako zło konieczne. Wobec tego spis inwentarza nie spełniał swego zasadniczego celu.

W ubiegłym roku w celu umożliwienia przeprowadzenia zupełnie dokładnego spisu inwentarza **w przedsiębiorstwach państwowych** podległych M. P. i H. Departament Finansowy Ministerstwa Przemysłu i Handlu ustalił trzy różne terminy spisu inwentarza z natury, które zachowano również w roku 1948. We wspomnianej instrukcji F 23 podano następujące terminy spisów:

a) w dniu 31 października 1948 r.:

grupa	00 —	Tereny i budowle
	01 —	Maszyny, urządzenia techn. i środki transportowe
	02 —	Różne ruchomości i inwentarz żywy.

b) w dniu 30 listopada 1948 r.:

grupa	30 — 31	Materiały do wytwarzania
	32 — 34	Materiały techniczne, ruchu i inne
	39 —	Materiały do opakowania.

c) w dniu 31 grudnia 1948 r.:

grupa	06 —	Udziały w innych przedsiębiorstwach
	10 —	Gotówka w kasach
	11 —	Czeki i weksle obce
	12 —	Papiery wartościowe
	35 — 37	Towary handlowe
	80 —	Roboty w toku
	81 — 82	Wyroby gotowe i półgotowe
	84 —	Odpadki.

O ile dla celów branżowych wykorzystano wolne grupy klas 0, 3 i 8, wówczas należy odpowiednio uzupełnić wyżej podany terminarz.

Dla przemysłu cukrowniczego, który sporządza zamknięcia roczne w dniu 31. 3. 1949 r. wszystkie wyżej podane terminy zostają przesunięte o trzy miesiące.

Ze względu na to, że spisy inwentarza jako materiał do sporządzania załączników bilansowych muszą wykazywać we wszystkich grupach stan na ultimo roku, wobec tego w tych wypadkach, w których spisu dokonano w dniu 31 października, względnie 30 listopada, należy przeprowadzić korektę spisu, przyjmując jako podstawę stan faktyczny w dniu spisu, do którego należy dodać wszystkie przychody i odjąć wszystkie rozchody, które zaistniały do dnia 31 grudnia włącznie.

Jest rzeczą jasną, że przedsiębiorstwa państwowe podlegające innym ministerstwom oraz przedsiębiorstwa sektoru spółdzielczego i prywatnego zastosują

terminy, które wyznaczą im ich władze własne lub nadrzędne.

Podział kompetencji.

Wyżej wspomniana instrukcja F 23 ustala również podział kompetencji. Organizacja i kierownictwo spisu inwentarza spoczywa w ręku **komisarza spisowego.** Komisarza spisowego należy wyznaczyć spośród personelu kierowniczego danego przedsiębiorstwa (zakładu). Powstaje wobec tego kwestia, komu najlepiej powierzyć tę funkcję? Jako podstawę rozwiązania problemu należy przyjąć strukturę organizacyjną przedsiębiorstwa (zakładu). Uwzględnimy tutaj cztery zasadnicze struktury organizacyjne przedsiębiorstw, a mianowicie:

1) **przedsiębiorstwo** posiada **oprócz** wydziałów: rachunkowego i finansowego także i **wydział kontroli;**
2) **przedsiębiorstwo** posiada wydział **finansowo-rachunkowy,** a kontrola spoczywa w ręku nadrzędnej jednostki;
3) **przedsiębiorstwo** posiada **samodzielne wydziały** i referaty rachunkowe oraz wydział finansowy, a kontrola spoczywa w ręku nadrzędnej jednostki;
4) **zakład** sprawuje tylko **ograniczone funkcje finansowe,** a główna część funkcyj finansowych i funkcja rachunkowa spoczywa w ręku przedsiębiorstwa.

Uwzględniając cztery wyżej podane przykłady częściowych struktur organizacyjnych dochodzimy do wniosku, że w poszczególnych grupach przedsiębiorstw (zakładów) komisarzem spisowym należy mianować:

ad 1) kierownika wydziału kontroli,
ad 2) kierownika wydziału finansowo-rachunkow.,
ad 3) kierownika wydziału kalkulacji (wydziału kosztów własnych),
ad 4) kierownika biura fabrykacyjnego.

Do zadań komisarza spisowego należy zorganizowanie prac przygotowawczych do spisu inwentarza, do których zaliczyć trzeba:

1) zorganizowanie współpracy pomiędzy poszczególnymi komórkami organizacyjnymi w celu jak najsprawniejszego przeprowadzenia spisu inwentarza;
2) ustalenie personelu spisowego,
3) zaopatrzenie poszczególnych komisji w formularze,
4) wyznaczenie indywidualnych terminów spisu poszczególnych części inwentarza.

ad 1) Ponieważ spis materiałów odbywa się w innym terminie, niż spis wyrobów gotowych i półgotowych, wobec tego należy zarządzić zwiększenie zaopatrzenia warsztatów w konieczne do produkcji materiały, w celu uniknięcia obrotu materiałowego w magazynach w okresie trwania spisu. Przy spisie w warsztatach należy zarządzić uprzednie zdanie na magazyn niepotrzebnych jeszcze materiałów oraz odpadków. Należy dalej odpowiednio skoncentrować i posegregować wyroby dla ułatwienia ich spisywania. Poza tym komisarz spisowy winien sprawdzić przyrządy używane przy spisie inwentarza (np. wagi).

ad 2) Personel spisowy należy podzielić na dwie zasadnicze grupy:

a) personel spełniający bezpośrednie funkcje wykonawcze, czyli tzw. **komisje spisowe,** w których skład nie mogą wchodzić osoby mające stały nadzór nad spisywaną grupą inwentarza;
b) personel kontrolny.

Wyznaczenie personelu oraz określenie jego zakresu działania należy do zadań komisarza spisowego.

ad 3) Komisje spisowe dokonują spisu używając odpowiednich formularzy. Przygotowanie tych formularzy, ich rozdział oraz ustalenie nomenklatury spisywanych przedmiotów należy do kompetencji komisarza spisowego.

ad 4) O ile główne terminy spisu inwentarza są wyznaczone dla przedsiębiorstw państwowych podlegających M. P. i H. w instrukcji F 23, o tyle jednak rozpoczęcie i zakończenie prac inwentaryzacyjnych w poszczególnych rejonach przedsiębiorstwa powinno być określone przez komisarza spisowego.

Wykonanie instrukcji F 23 spoczywa w ręku pięciu komisji spisowych, a mianowicie:

a) Komisja spisu nieruchomości (grupa 00),
b) Komisja spisu maszyn, inwentarza żywego i inwentarza ruchomego martwego (grupy 01 i 02),
c) Komisja spisu zapasów materiałów (grupy 30, 31, 32, 33, 34, 39),
d) Komisja spisu zapasów towarów (handlowych), wyrobów gotowych, półgotowych oraz robót w toku (grupy 35, 36, 37, 80, 81, 82 i 84),
e) Komisja spisu gotówki i papierów wartościowych (grupy 06, 10, 11 i 12).

Ponieważ spis inwentarza powinien być przeprowadzony w ciągu jednej doby, wobec tego do poszczególnych komisji należy powołać odpowiednią ilość personelu.

Bezpośredni nadzór nad pracami poszczególnych komisji spoczywa w ręku **przewodniczących,** którzy powinni rekrutować się z personelu kierowniczego. Powstaje wobec tego kwestia, kogo mianować przewodniczącym poszczególnych komisji spisowych. Uwzględniając zakres stale sprawowanych bezpośrednich funkcji kontrolnych oraz wykonawczych, przewodniczącymi poszczególnych komisji należy mianować:

ad a) kierownika wydziału remontu urządzeń,
ad b) kierownika referatu kalkulacji inwentarzowej,
ad c) kierownika referatu kalkulacji materiałowej,
ad d) kierownika referatu kalkulacji wynikowej,
ad e) kierownika wydziału księgowości.

W skład poszczególnych komisji wchodzi czynnik społeczny, reprezentowany przez delegatów Rad Zakładowych oraz ewent. delegowanych przedstawicieli miejscowych Rad Narodowych, które należy o spisie inwentarza powiadomić.

O ile warunki lokalne tego wymagają, można przeprowadzić podział poszczególnych komisji na **podkomisje,** stosując przy tym te same zasady organizacyjne, co przy komisjach.

Personel kontrolny, którego poszczególne rejony działania powinny być określone przez komisarza spisowego, należy wyznaczyć spośród pracowników wydziału kontroli, biur fabrykacyjnych lub konstrukcyjnych.

Technika spisu inwentarza.

1. Formularze.

W instrukcji F 23 podano przykład wzorów formularzy, które należy zastosować przy spisie inwentarza. Wzory podane są poniżej:

Załącznik do Instrukcji F 23 (wzór Nr 1)
Rok 194.......

Komisja spisu ....

L. p.	Przedmiot			Stan faktyczny w dn.		
	Nr inwentarza	Nazwa	Bliższe określenie	Ilość	Jednostka miary	Uwagi komisji
1	2	3	4	5	6	7

Arkusz Nr ....

Zmiany książkowe ilości pomiędzy datą spisu a 31. XII.		Stan w dniu 31. XII. 1948 r.					Uwagi księgowości
Przychody	Rozchody	Ilość	Cena podstawowa	Mnożnik	Cena bilansowa	Wartość	
8	9	10	11	12	13	14	15

Załącznik do Instrukcji F 23 (wzór Nr 2)
Rok 194.......

Zestawienie zbiorcze do konta ....

L. p.	Przedmiot			Stan w dniu 31. XII. 1948 r. z arkuszy zbiorczych			
	Nr inwentarza	Nazwa	Bliższe określenie	Ilość	Jednostka miary	Cena bilansowa	Wartość
1	2	3	4	5		6	7

Arkusz Nr ....

Stan książkowy w dniu 31. XII. 1948 r.			Różnice ilościowe				Różnica wartości z przeszacowania	Uwagi
			Niedobór		Nadwyżki			
Ilość	Cena	Wartość	Ilość	Wartość wyceny (9)	Ilość	Wartość wyceny (9)		
8	9	10	11	12	13	14	15	16

Instrukcja nie eliminuje możliwości stosowania formularzy wykazujących więcej szczegółów niż te, które wyżej podano. Powyższe wzory stanowią jednak wymogi minimalne.

Formularze używane przy spisie inwentarza należy wypełniać ołówkiem kopiowym, przy czym niedopuszczalne są wycierania gumą. Wszystkie formularze muszą być podpisane wyraźnie i pełnym nazwiskiem przynajmniej przez dwóch członków komisji spisowej i jej przewodniczącego.

O ile w przedsiębiorstwie znajdują się obce składniki (np. obcy surowiec dostarczony do obróbki, obce maszyny oddane do remontu itp.), należy to wyraźnie zaznaczyć przy spisie bądź to w uwagach, bądź też stosując specjalnie oznaczone formularze inwentarzowe.

Jakie dane indywidualne powinny zawierać poszczególne fragmenty spisowe?

2. Spis nieruchomości.

Najprostszym sposobem inwentaryzacji gruntów jest sporządzenie planu sytuacyjnego, zawierającego następujące dane:

1. nr tomu i księgi gruntowej,
2. nr parceli,
3. rozmiary parceli,
4. powierzchnia parceli w m^2,
5. oznaczenie budynków, budowli, urządzeń gruntowych itp.,
6. oznaczenie sposobu użytkowania gruntów.

Przy spisie budowli należy podać następujące dane:

1. nr inwentarzowy,
2. długość i szerokość budynku,
3. zabudowana powierzchnia budynku w m^2,
4. użytkowa powierzchnia w m^2 i kubatura w m^3,
5. oznaczenie urządzeń specjalnych (łaźnie, umywalnie itp.),
6. rodzaj konstrukcji i budowli.

3. Spis maszyn, inwentarza żywego i inwentarza ruchomego martwego.

Przy spisie maszyn i inwentarza ruchomego martwego, należy podać następujące dane:

1. nr inwentarzowy,
2. nazwa,
3. bliższe określenie,
4. stanowisko (umiejscowienie),
5. fabrykat,
6. typ lub model,
7. nr fabryczny.

Uwaga: Inwestycje rozpoczęte, wykonywane we własnym zakresie, należy spisać według zasad poniżej w p. 5 podanych.

Spis inwentarza żywego powinien wykazywać następujące dane:

1. nr inwentarzowy (tam, gdzie istnieje),
2. nazwa,
3. bliższe określenie,
4. stanowisko (umiejscowienie),
5. jednostka i ilość.

4. Spis zapasów materiałowych.

Spis zapasów materiałowych winien zawierać następujące dane:

1. nr konta klasy 3,
2. nr katalogu materiałowego,
3. nazwa,
4. rodzaj materiału,
5. gatunek,
6. wymiary, typ, model itp.,
7. jednostka,
8. ilość,
9. równoważnik ilościowy (np. 1 m = 115,— kg).

5. Spis towarów handlowych, wyrobów gotowych i półgotowych.

Spis towarów handlowych i półgotowych oraz robót w toku winien obejmować następujące dane:

1. nr zlecenia (zamówienia) lub konta,
2. nr serii,
3. nr rysunku i części, typ, model itp.,
4. nazwa,
5. gatunek,
6. ostatnio wykonana operacja,
7. jednostka,
8. ilość,
9. równoważnik ilościowy (np. 100 sztuk = 4,5 kg).

6. Spis gotówki i papierów wartościowych.

Spis udziałów w innych przedsiębiorstwach winien zawierać następujące dane:

1. liczba porządkowa,
2. nazwa,
3. bliższe określenie,
4. jednostka,
5. ilość,
6. nominalna wartość jednostki,
7. wartość ogólna.

Spis gotówki:

1. liczba porządkowa,
2. nominalna wartość banknotów,
3. ilość,
4. suma ogólna.

W spisie weksli i czeków należy podać:

1. liczba porządkowa,
2. wystawca,
3. data wystawienia,
4. termin realizacji,
5. kwota.

W spisie papierów wartościowych powinny być umieszczone:

1. liczba porządkowa,
2. rodzaj papieru wartościowego,
3. nr papieru wartościowego,
4. ilość,
5. nominalna wartość jednostkowa,
6. nominalna wartość ogólna.

7. Dane uzupełniające.

Oprócz wyżej wymienionych danych formularze spisowe winny zawierać następujące dane:

1. rok,
2. nazwa komisji,
3. numer kolejny arkusza,
4. podpisy co najmniej dwóch członków komisji spisującej i przewodniczącego tej komisji,
5. uwagi komisji,

6. podpis kontrolera (tylko przy próbach wyrywkowych),
7. przychody między datą spisu i 31 grudnia 1948 r.,
8. rozchody między datą spisu i 31 grudnia 1948 r.,
9. ostateczna ilość (stan w dniu 31 grudnia 1948 r.),
10. cena podstawowa,
11. mnożnik,
12. cena bilansowa (jednostkowa),
13. wartość (cena bilansowa ogólna),
14. uwagi księgowości.

Spis inwentarza jako podstawa sporządzenia bilansu.

Formularze spisowe, będące dokumentami księgowymi, winien komisarz spisowy przekazać zainteresowanym komórkom rachunkowym (wydział kalkulacji i wydział księgowości) w terminie nie dłuższym niż 10 dni po dacie spisu.

Wycenione arkusze spisowe służą za podstawę sporządzania zestawień zbiorczych wszystkich składników. Zestawienia zbiorcze są podstawą do wykonania załączników do zamknięcia rocznego.

O ile przy spisie inwentarza wykazano jakiekolwiek różnice ilościowe, wówczas należy spisać protokół, w którym trzeba wyjaśnić ich przyczyny. Według instrukcji F 23 protokoły takie winny być podpisane przez osoby sprawujące stały nadzór nad danym działem majątku przedsiębiorstwa (tutaj np. przy różnicach magazynowych — magazynier danego magazynu) i kierownictwo przedsiębiorstwa. Do protokołu takiego każdy z podpisujących może dołączyć swoje osobiste uwagi.

Protokoły należy przesłać do akceptacji jednostce nadrzędnej danego przedsiębiorstwa, która w wypadku stwierdzenia większych różnic powinna zarządzić komisyjne zbadanie sprawy i wyciągnąć konsekwencje w stosunku do winnych.

Arkusze spisowe, podobnie jak inne dokumenty księgowe, należy przechowywać.

Z PRAKTYKI · DLA PRAKTYKI

MGR FERDYNAND MICHOŃ (Kraków)

Otwarcie cząstkowe

Salda kont figurujące w bilansie majątkowym zamknięcia na ultimo okresu operacyjnego — to pomost łączący dwa okresy obrachunkowe. Wszystkie te salda muszą przedostać się do nowego okresu gospodarczego w układzie bilansu otwarcia. Brak jakiegokolwiek z nich powoduje zerwanie ciągłości bilansowej.

Przyjął się zwyczaj kontowania sald bilansu otwarcia dopiero w momencie uzyskania definitywnego bilansu zamknięcia. W rachunkowości większych przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych zestawienie ostatecznego bilansu zamknięcia — to zawsze kwestia pewnego okresu czasu.

Na terenie central handlowych — gdzie saldakonti, to dział o wielkiej ilości kont, które wykazywać winny w każdej chwili salda aktualne — sprawa ta nabiera szczególnej wagi.

W rachunkowości przedsiębiorstw przemysłowych konta klas 3 i 8 wykazują **salda kredytowe** przez szereg miesięcy (efekt przeprowadzonego miesięcznie rozrachunku przemysłowego) — zniekształcając w rezultacie obraz miesięcznych zamknięć.

Jest rzeczą oczywistą, że salda niektórych kont majątkowych, jak np. majątku stałego, kasy, banków itp. mogą i powinny być przeniesione w terminie jak najkrótszym, podczas gdy pewne konta grupy odbiorców, dostawców czy wreszcie zobowiązań krótkoterminowych (grupa 16) uzgadniane być mogą przez czas dłuższy.

Pamiętając o podstawowym podziale kont na zapasowe i wynikowe i uzyskawszy uzgodnienie sald określonej grupy kont, będziemy w stanie ominąć podane wyżej trudności — wprowadzając wyrównawcze konto „prowizorycznego bilansu otwarcia". Wprowadzenie tego konta umożliwi przy normalnym toku księgowania zaszłości bieżących ujawnianie aktualnych sald, bez potrzeby przep[illegible] korektury o wartość wykazaną na koniec okresu minionego. Konto prowizorycznego bilansu otwarcia nie komplikuje w żadnej mierze prac związanych z zamknięciem okresu poprzedniego.

Postępujemy zatem w sposób następujący:

Uzgodnione salda kont majątku stałego, kasy, banków, odbiorców, dostawców i in. wprowadzamy, jak już wyżej wspomniano, jako salda otwarcia na nowe konta (nowego okresu), przy czym dla zbilansowania strony czynnej z bierną — powstałą różnicę rozliczamy z kontem „Prowiz. bilansu otwarcia". Otrzymujemy stąd skrócony bilans otwarcia, w którym brak np. kont zapasów, rezerw, kapitałów i innych, słowem kont, które jeszcze należy uznać za nie uzgodnione, względnie co do których nie powzięto decyzji odnośnie do wartości, z jaką mają one wejść do nowego okresu.

Przykład:

	w tysiącach złotych Aktywa	Pasywa
a) **Prowizoryczny bilans otwarcia**		
Majątek stały	1.500,—	
Kasa, banki	1.200,—	
Odbiorcy (część uzgodniona)	720,—	
Dostawcy (część uzgodniona)		1.460,—
Konto wyrównawcze bilansu otwarcia		1.960,—
	3.420,—	3.420,—
b) **Definitywny bilans otwarcia**		
Zapasy	1.330,—	
Odbiorcy (reszta)	200,—	
Dostawcy (reszta)		740,—
Inne zobow. krótkoterm.		150,—
Kapitał, zysk z okresu ub.		2.600,—
Konto wyrównawcze bilansu otwarcia	1.960,—	
	3.490,—	3.490,—

Po definitywnym zamknięciu okresu minionego uzupełniamy dotychczasowy bilans otwarcia saldami grup

pozostałych, przeprowadzając wyrównanie również przez wyrównawcze konto „Prowiz. bilansu otwarcia". Jasne jest, że do czasu uzyskania zupełnego bilansu otwarcia obraz, jaki otrzymujemy na odcinku kont majątkowych, jest obrazem niekompletnym, niemniej jednak cały szereg kont wykaże dzięki powyższej metodzie stany aktualne, umożliwiające przeprowadzenie sprawniejszej kontroli, np. w zakresie zadłużenia i upłynnienia pretensji. Przy odpowiednim poziomie organizacyjnym umożliwi również zestawienie wymagalnych, miesięcznych bilansów zamknięcia.

Wprowadzenie wyrównawczego prowizorycznego konta bilansu otwarcia nie jest tylko sugestią, ograniczoną ściśle do sfery teoretycznych rozważań, ale winno być przyjęte jako praktyczne rozwiązanie trudności stale aktualnych w okresie, jaki dzieli moment zakończenia prac związanych z zamknięciem okresu przepracowanego od bieżąco kontowanych zaszłości.

TO i OWO Z KRAJU I ZAGRANICY

Z KRAJU...

1. Państwowy Plan Finansowy na r. 1949 obejmie całość gospodarki i administracji.

Państwowy Plan Finansowy po raz pierwszy stanowić będzie w roku przyszłym część składową Narodowego Planu Gospodarczego. Zasady budowy planu finansowego ustalone zostały w tych dniach w specjalnej uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów. Uchwała ta stwierdza, że Państwowy Plan Finansowy jest zbiorczym i koordynującym układem planów finansowych poszczególnych działów gospodarki i administracji.

Plan finansowy na r. 1949 składać się będzie z 10 zasadniczych planów szczegółowych.

Pierwszym z nich jest budżet państwowy, przedstawiany przez Ministerstwo Skarbu. Dalej idzie zbiorcze zestawienie budżetów samorządów, które złoży Kancelaria Rady Państwa. Zestawienie to obejmie budżety administracji i przedsiębiorstw samorządowych. Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej opracuje plan finansowy ubezpieczeń społecznych, obejmujący fundusze administrowane przez ZUS oraz przez ubezpieczalnie społeczne i kasy brackie. Plan finansowy ubezpieczeń osobowych i rzeczowych, składany przez Ministerstwo Skarbu, zawierać będzie plany PZUW, działu ubezpieczeń PKO i Towarzystwa Reasekuracyjnego „Warta". Komisja Centralna Związków Zawodowych opracuje plan finansowy, obejmujący całość gospodarki finansowej związków zawodowych. Właściwe ministerstwa przedstawią plany finansowe: zakładów i przedsiębiorstw budżetowych, przedsiębiorstw państwowych i państwowo-spółdzielczych, działających na zasadzie rozrachunku gospodarczego oraz przedsiębiorstw spółdzielczych i spółdzielczo-państwowych.

Zakłady i przedsiębiorstwa tzw. budżetowe wchodzą do budżetu państwowego wpływami i rozchodami brutto. Na zasadzie rozrachunku gospodarczego działają przede wszystkim przedsiębiorstwa podległe Ministerstwu Przemysłu i Handlu, jak również przedsiębiorstwa podległe niektórym innym ministerstwom. Należą tu wszystkie, z wyjątkiem budżetowych, przedsiębiorstwa wytwórcze, handlowe i usługowe.

Dalszą częścią Państwowego Planu Finansowego na rok 1949 będzie plan finansowania inwestycji, opracowany przez Ministerstwo Skarbu, a obejmujący wszystkie przypadające na ten rok płatności z tytułu inwestycji objętych Państwowym Planem Inwestycyjnym. Narodowy Bank Polski złożył plan finansowania produkcji i wymiany, obejmujący wzrost własnych środków obrotowych w przedsiębiorstwach oraz kredyty obrotowe dla gospodarki uspołecznionej i nieuspołecznionej. Dojdzie do tego plan finansowy wszystkich obrotów towarowych i usługowych z zagranicą.

Pozycją zupełnie nową będzie przedstawiony przez Ministerstwo Odbudowy plan finansowy Funduszu Gospodarki Mieszkaniowej, który powołuje się do życia w związku z dekretem o czynszach komornianych. To samo Ministerstwo opracuje plan finansowy Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy. Ostatnią częścią Państwowego Planu Finansowego, którą przygotuje Ministerstwo Skarbu — będzie zbiorczy plan operacji banków i instytucji finansowych.

Uchwała precyzuje następujące podstawowe przedmioty finansowania: inwestycje, wzrost środków obrotowych, spożycie zbiorowe, obejmujące wydatki na oświatę, kulturę i sztukę, zdrowie, wczasy oraz opiekę społeczną, dalej — utrzymanie administracji państwowej i samorządowej, obronę i bezpieczeństwo, emerytury, renty i zapomogi oraz obsługę operacji kredytowych z zagranicą.

Poszczególne plany finansowe opierać się mają na planach gospodarczych, opartych o wytyczne do Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1949, uchwalone przez Radę Ministrów. Wyrazem kontynuowania przez Rząd polityki stabilizacji gospodarczej jest ustalenie, że podstawą do opracowania poszczególnych planów finansowych ma być obowiązujący poziom cen.

2. Dochody państwa wzrastają. — Wpływy wyższe niż w r. ub.

Państwowa gospodarka budżetowa w I półroczu rb. wykazuje nadwyżkę dochodów nad wydatkami w kwocie 46,5 mild. zł.

Dochody budżetowe osiągnęły 158 mild. zł i były wyższe niż w I półroczu r. ub. o przeszło 78 mild. zł. Natomiast wydatki budżetowe wyniosły 111 mild. zł przewyższając wydatki I półrocza r. ub. o 46 mild. zł.

Dochody państwa w rb. składają się przede wszystkim z podatków, które mają dać 177,7 mild. zł, wpłaty z monopolów państwowych przewidziane są na 77,2 mild. zł, przedsiębiorstwa państwowe łącznie z podatkiem obrotowym dadzą wpłatę 94,1 mild. zł, inne dochody mają wynieść 30 mild. zł, w tym 2,5 mild. zł stanowią wpływy ze sprzedaży mienia poniemieckiego.

W zakresie podatków i monopolów wpływy I półrocza wyniosły prawie połowę przewidzianych wpływów całorocznych: podatki 83 mild. zł, monopole prawie 34 mild. zł, mimo że z racji terminów płatności oraz rozwoju obrotów drugie półrocze z reguły daje znacznie większe wpływy niż pierwsze.

Wpływy w I półroczu rb. wykazują przy tym znaczną zwyżkę w stosunku do I półrocza r. ub., kiedy to podatki dały tylko 36,5 mild. zł, a wpływy z monopolu wyniosły niespełna 27 mild. zł. We wpływach podatków i innych danin dominującą rolę odgrywają dochody z podatków bezpośrednich. Wyniosły one w I półroczu rb. prawie 80 mild. zł, wobec 27 mild. zł w tym samym czasie r. ub. Najpoważniejszy dochód daje podatek obrotowy, bo aż 38 mild. zł, co stanowi 48% ogólnej sumy wpływów z podatków bezpośrednich. Wpływy skarbowe z podatków, opłat itp. przewidziane były w budżecie w kwocie 147,7 mild. zł.

Program akcji oszczędnościowej ustalony przez Radę Ministrów w czerwcu rb. przewiduje zwiększenie wpływów z podatków bezpośrednich o 28 mild. zł, z udziałem skarbu państwa w podatku gruntowym o 4 mild. zł. Przy zniżce wpływów z podatków pośrednich i cła o 2 mild. zł, daje to ogółem sumę 177,7 mild. zł wpływów.

3. **Tymczasowe normy organizacyjne Departamentu Finansowego M. P. i H.** (ustalone zarządzeniem Ministra Przem. i Handlu z 28. 7. 1948)

O. Sekretariat

— Informacje, sprawy biurowości i osobowo-gospodarcze Departamentu,

— Opracowanie planów prac i sprawozdawczości z działalności Departamentu.

I. Wydział Planów Finansowych Przemysłu

— Opracowywanie wytycznych do sporządzania planów finansowych w przemyśle oraz wzorcowych preliminarzy budżetowych.

— Analizowanie i zatwierdzanie planów finansowych przemysłu i budżetów:

1. Centralnych Zarządów Przemysłu,
2. przedsiębiorstw przemysłowych nadzorowanych przez Centralne Zarządy Przemysłu,
3. innych przedsiębiorstw przemysłowych podległych bezpośrednio Ministrowi Przemysłu i Handlu,
4. Instytutów.

— Sporządzanie zbiorczych planów finansowych przemysłu oraz budżetów.

— Kontrola wykonania planów finansowych przemysłu oraz zatwierdzonych budżetów.

— Realizowanie systemu finansowego w przemyśle zgodnie z wytycznymi Uchwały Rady Ministrów z dnia 21. 8. 1947 r., a w szczególności:

1. opracowywanie wytycznych odnośnie do normatywów środków obrotowych,
2. analizowanie i uzgadnianie normatywów środków obrotowych z Narodowym Bankiem Polskim.

II. Wydział Finansowania Inwestycyj

— Badanie i ustalanie zapotrzebowań podległych Ministrowi Przemysłu i Handlu przedsiębiorstw na kredyty inwestycyjno-mieszkaniowe, inwestycyjno-przemysłowe i administracyjne oraz inwestycyjno-handlowe.

— Opracowywanie, w uzgodnieniu z zainteresowanymi urzędami i instytucjami, zasad i techniki przyznawania i uruchamiania i spłaty w/wymienionych kredytów.

— Uruchamianie w/wymienionych kredytów.

— Badania i sprawozdawczość w zakresie wykorzystywania w/wymienionych kredytów.

— Prowadzenie ewidencji uruchomionych kredytów.

— Opracowywanie wniosków o virements kredytów.

— Prowadzenie rachunkowości FIOPZO, a w szczególności:

1. uzgadnianie z BGK wniosków kredytowych,
2. uruchamianie kredytów bezgotówkowych.

— Opracowywanie i uzgadnianie z zainteresowanymi urzędami i instytucjami zasad i techniki akumulacji środków na r-ku inwestycji i amortyzacji.

— Likwidowanie spraw związanych z Państwowym Funduszem Inwestycyjnym oraz Funduszem Amortyzacyjnym.

III. Wydział Finansowania Produkcji i Obrotu

— Badanie i ustalanie zapotrzebowań podległych Ministrowi Przemysłu i Handlu przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych oraz przedsiębiorstw handlu zagranicznego na środki obrotowe.

— Opracowywanie w uzgodnieniu z zainteresowanymi urzędami i instytucjami zasad i techniki przyznawania, uruchamiania i spłaty kredytów na środki obrotowe.

— Opracowywanie wniosków ogólnych w sprawie zapotrzebowań kredytów na środki obrotowe przemysłu i handlu państwowego.

— Uruchamianie w/wymienionych kredytów.

— Badanie i sprawozdawczość w zakresie wykorzystania w/wymienionych kredytów.

— Prowadzenie rachunkowości i kontroli r-ku „Sum Obrotowych Min. Przemysłu i Handlu", a w szczególności:

1. analizowanie obrotów na wymienionym r-ku,
2. sprawdzanie rozliczeń płatników i reklamowanie zaległych płatności,
3. przeprowadzanie wypłat należności.

— Badanie i ustalanie zapotrzebowań przemysłu i handlu państwowego na kredyty zagraniczne.

— Współpraca w zakresie spraw finansowych przy zawieraniu międzynarodowych umów handlowych.

— Współpraca z zainteresowanymi urzędami i instytucjami przy ustalaniu planu wykorzystania kredytów zagranicznych.

— Współpraca z Min. Skarbu w zakresie ustalania trybu postępowania przy rozrachunku wewnętrznym za kredytowe dostawy zagraniczne.

— Prowadzenie ewidencji wykorzystanych przez przemysł i handel państwowy kredytów zagranicznych.

IV. Wydział Cen i Kosztów Własnych Produkcji

— Opracowywanie zasad sporządzania kalkulacji kosztów własnych w przemyśle państwowym podległym Ministrowi Przemysłu i Handlu.

— Prowadzenie statystyki i analizy kosztów własnych.

— Ustalanie i zatwierdzanie cen rozliczeniowych i efektywnych na surowce, półfabrykaty i fabrykaty prze-

mysłu państwowego podległego Ministrowi Przemysłu i Handlu.

— Prowadzenie i kontrola r-ku „Różnice Cen Ministerstwa Przemysłu i Handlu".

— Opiniowanie cen i kalkulacji prywatnych dostawców dla innych resortów.

V. Wydział Prawno-Podatkowy

— Sprawy związane z wymiarem i poborem podatków państwowych i samorządowych należnych od przedsiębiorstw podległych Ministrowi Przemysłu i Handlu i współpraca w tym zakresie z Min. Skarbu.

— Przeprowadzanie interwencyj w sprawach podatkowych na terenie Ministerstwa Skarbu i Min. Administracji Publicznej.

— Udzielanie informacyj i opinij w zakresie spraw prawno-podatkowych.

— Sprawy prawne związane z zakresem działania Departamentu.

VI. Wydział Dewizowy

— Opiniowanie, zestawianie i składanie do Komisji Dewizowej wniosków o przydział dewiz dla podległych Ministrowi Przemysłu i Handlu urzędów, przedsiębiorstw i instytucji.

— Uzgadnianie spraw związanych z przydziałem dewiz z zainteresowanymi urzędami i instytucjami obcymi.

— Udzielanie opinii i informacyj z zakresu spraw dewizowych.

— Opracowywanie budżetów zagranicznych placówek przemysłowych i handlowych.

— Opracowywanie budżetów delegacyj zagranicznych.

— Przeprowadzanie rozliczeń placówek zagranicznych przemysłowych i handlowych oraz delegacyj zagranicznych.

VII. Wydział Rozrachunku Obrotów Zagranicznych

— Opracowywanie zasad rozrachunku wewnętrznego całości obrotów z zagranicą.

— Zestawianie planów rozrachunkowych oraz kontrola ich wykonania.

— Ustalanie stawek dopłat i obciążeń przy imporcie i eksporcie.

— Prowadzenie księgowości obrotów zagranicznych dla celów kontroli wykonania planów finansowych oraz sprawozdawczości.

— Opracowywanie zasad rozliczeń z tytułu reparacyj oraz dostaw UNRRA i Demobilu oraz ustalanie cen towarów z wymienionych dostaw.

— Sprawy taryf celnych i kolejowych.

— Współpraca przy opracowywaniu zasad statystyki handlu zagranicznego.

VIII. Wydział Planów Finansowych Handlu i Organizacyj Usługowych

— Opracowywanie wytycznych do sporządzania planów finansowych oraz wzorcowych preliminarzy budżetowych dla przedsiębiorstw handlowych i usługowych podległych Ministrowi Przemysłu i Handlu.

— Analizowanie i zatwierdzanie planów finansowych i budżetów na podstawie planów operatywnych uzgodnionych z zainteresowanymi Departamentami dla:

1. Central Handlowych nadzorowanych przez Centralne Zarządy Przemysłu,
2. Central Handlowych podległych bezpośrednio Ministrowi Przemysłu i Handlu,
3. Central Zaopatrzenia nadzorowanych przez Centralne Zarządy Przemysłu,
4. innych przedsiębiorstw państwowych handlowych, technicznych i usługowych podległych bezpośrednio Ministrowi Przemysłu i Handlu.
5. Spółek Handlu Zagranicznego,
6. Spółek Handlu Wewnętrznego.

— Zestawianie zbiorczych planów finansowych wymienionych przedsiębiorstw.

— Kontrola wykonania planów finansowych i budżetów wymienionych przedsiębiorstw.

IX. Wydział Planów Finansowych Przemysłu Miejscowego i Spółdzielczości

— Opracowywanie wytycznych do sporządzania planów finansowych przemysłu miejscowego i spółdzielczości.

— Analizowanie i zatwierdzanie planów finansowych przemysłu miejscowego i spółdzielczości.

— Zestawianie zbiorczych planów finansowych przemysłu miejscowego i spółdzielczości.

— Kontrola wykonania planów finansowych przemysłu miejscowego i spółdzielczości.

X. Wydział Bilansowy

— Sprawdzanie pod względem formalnym bilansów i r-ków wyników przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i usługowych, podległych Ministrowi Przemysłu i Handlu.

— Sporządzanie zestawień zbiorczych z działalności finansowo-gospodarczej wymienionych przedsiębiorstw.

— Opracowywanie sprawozdań o sytuacji finansowej poszczególnych przemysłów na podstawie miesięcznej sprawozdawczości.

— Współpraca w zakresie ustalania norm i przepisów dot. rachunkowości i sprawozdawczości finansowej z zainteresowanymi wydziałami Departamentu.

— Kontrola zarządzeń wydawanych przez przedsiębiorstwa podległe Min. Przem. i Handlu, a dotyczących rachunkowości.

XI. Wydział Organizacji Księgowości

— Opracowywanie norm i przepisów z dziedziny rachunkowości dla przedsiębiorstw podległych Ministrowi Przemysłu i Handlu i współpraca w tym zakresie z instytucjami naukowymi.

— Opracowywanie instrukcyj i wzorów sprawozdawczości finansowej.

— Współpraca z właściwymi jednostkami organizacyjnymi Ministerstwa Przemysłu i Handlu w zakresie szkolenia fachowców księgowych.

— Współpraca z podległymi przedsiębiorstwami w zakresie organizowania wzorcowych zakładów rachunkowości przemysłowej i kontrolowanie ich osiągnięć.

4. Przemysł węglowy w walce o obniżenie kosztów produkcji

(BMP) Centralny Zarząd Przemysłu Węglowego poświęca szczególną uwagę zagadnieniu zmniejszenia kosztów własnych. W tym celu wydano szereg zarządzeń i okólników zarówno dla Zjednoczeń i Central, jak i poszczególnych zakładów pracy. Na przestrzeni roku

1948 poddaje się szczegółowej rewizji wszystkie odcinki w przemyśle węglowym pod hasłem „Frontem do kosztów własnych".

Skuteczność tej walki o obniżkę kosztów produkcji najlepiej obrazują dotychczasowe osiągnięcia Dąbrowskiego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego, które miało największe trudności pod tym względem z uwagi na posiadane mało zmechanizowane kopalnie o przestarzałych urządzeniach.

Poczynione przez to Zjednoczenie oszczędności, przede wszystkim na odcinku kosztów energii i materiałów, przyniosły w ostatnich miesiącach obniżkę kosztów produkcji ogółem o 67,60 złotych na jednej tonie, efektywnie zaś 24,84 zł na tonie po odliczeniu 42,76 zł, którymi Zjednoczenie pokrywa dodatek żywnościowy, większe nakłady na konserwację i naprawy, świadczenia obce itp.

Wobec poczynienia przez przemysł węglowy pewnych nowych kroków na drodze oszczędności, należy się spodziewać dalszej obniżki kosztów produkcji.

5. Licea Administracji Finansowej

Niezależnie od akcji szkolenia zawodowego, prowadzonej z urzędu przez Ministerstwo Skarbu i mającej na celu podniesienie poziomu zawodowego pracowników, Ministerstwo Skarbu w trosce o dopływ elementu przygotowanego do służby uruchomiło z dniem 1 września 1948 r. Licea Administracji Finansowej w Warszawie, Wrocławiu i Poznaniu.

Dotychczasowy system przygotowania kandydatów do służby poprzez jednoroczną praktykę w zakładach pracy był absorbujący dla zatrudnionego personelu i nie pozwalał na konieczne i szybkie szkolenie nowego narybku. Praktyka taka bowiem nie dawała w zasadzie dostatecznej rutyny i wiadomości, które osiąga pracownik dopiero w ciągu kilku lat pracy.

Zainicjowane licea mają właśnie dać administracji finansowej absolwentów z potrzebnymi wiadomościami teoretycznymi i praktycznymi do wykonywania zawodu.

Głównym założeniem tych szkół jest przygotowanie absolwentów do służby nie tylko w wąskim zakresie samej administracji, ale przygotowanie również kandydatów na pracowników umysłowych, którzy by mogli przystąpić do pracy z pewnym zasobem wiadomości w przedsiębiorstwach, zakładach i instytucjach nadzorowanych przez Ministra Skarbu. Zarazem szkoła tego typu ma za zadanie nastawienie absolwentów do pracy w mającym ulec przebudowie aparacie skarbowym oraz w mającym ulec zmianie systemie finansowym. Ma ona zapoznać kandydata z pewnymi obowiązującymi zasadami w rzucie historycznym, co pozwoli mu na szybkie i łatwe zaznajomienie się ze szczegółami zawartymi w poszczególnych ustawach i innych przepisach podczas praktyki i pracy konkretnej.

Przedmiotami, którym poświęci się największą ilość godzin nauki, są: ekonomia polityczna, zasady skarbowości, prawoznawstwo, ustawodawstwo podatkowe i celne, prawo budżetowe i rachunkowość kameralna, organizacja przedsiębiorstw (nie wyłączając instytucji finansowych i ubezpieczeniowych) oraz księgowość.

Każde z wymienionych liceów będzie posiadało dwa oddziały: dla młodzieży, z programem nauki 36 godzin tygodniowo, oraz dla dorosłych (pracowników administracji skarbowej i instytucji finansowych i ubezpieczeniowych), z programem nauki 24 godziny tygodniowo. Nauka na obu oddziałach będzie trwała 2 lata. Po ukończeniu liceum absolwenci uzyskują świadectwa dojrzałości, uprawniające, zwłaszcza młodzież, dla której obowiązuje w liceum nauka dwóch języków nowożytnych, do studiów w akademickich szkołach handlowych.

(z „Głosu Skarbowca")

6. Kursy planowania w BGS

Bezpośrednio po kursie — konferencji w Otwocku przez CZS w dniach od 21 do 25 lipca br. dla Kierowników Planowania Spółdzielczych Central Gospodarczych, zgodnie z ustalonym na nim terminarzem prac, BGS zaprojektował i przeprowadził akcję przygotowawczo-szkoleniową swoich pracowników.

W dniach od 5 do 7 lipca br. odbył się w Warszawie pierwszy kurs dla referentów planowania z oddziałów wojewódzkich niektórych pracowników centrali oraz niektórych oddziałów terenowych.

Program kursu po otwarciu go przez wiceprezesa zarządu BGS H. Skałeckiego objął następujące zagadnienia:

„Istota i zadania planowania gospodarczego" — referował dyr. Pawłowski,
„Organizacja planowania w spółdzielczości" — referował prof. Niemski,
„Technika planowania w jednostce gospodarczej" — ref. prof. Niemski,
„Planowanie produkcji towarowej i usług" — ref. prof. Niemski,
„Planowanie w gospodarstwie rolnym" — referowała nacz. Marcinkowska,
„Planowanie skupu" — referował dyr. Skowron,
„Planowanie obrotu towarowego" — referował mgr Boczar,
„Planowanie inwestycji" referował mgr Michałkowicz,
„Planowanie finansowe w jednostce gosp." — referował prof. Niemski,
„Kontrola wykonania planu" — referował dyr. Pawłowski.

Kurs zakończył się odprawą referentów planowania przeprowadzoną w dniu 8 lipca br.

Po tym pierwszym kursie, mającym za zadanie ogólne wprowadzenie w zagadnienia związane z opracowaniem planu poszczególnych spółdzielni i ich central na rok 1949 — odbyły się trzy następne kursy o nastawieniu praktyczno-roboczym.

Wzięli w nich udział delegowani przedstawiciele prawie wszystkich terenowych placówek Banku Gospodarstwa Spółdzielczego.

Organizatorami kursów były oddziały wojewódzkie w Szczecinie, Łodzi i Wrocławiu.

W kursie w Szczecinie, przeprowadzonym w dniach od 23 do 26 lipca br., wzięli udział delegaci placówek z województw: szczecińskiego, poznańskiego, gdańskiego i olsztyńskiego.

Na kurs w Łodzi, urządzony w dniach od 29 do 31 lipca br., przybyli przedstawiciele oddziałów terenowych z województw: warszawskiego, lubelskiego, łódzkiego, białostockiego i bydgoskiego.

Na kurs we Wrocławiu, zorganizowany w dniach od 5 do 7 sierpnia br., stawili się delegaci placówek z województw: wrocławskiego, śląsko-dąbrowskiego, krakowskiego, rzeszowskiego, kieleckiego oraz tych oddziałów, których przedstawiciele nie wzięli udziału w kursach w Szczecinie lub w Łodzi.

Ogółem w kursach tych wzięło udział 220 osób.

Omówione zostały na nich i przepracowane następujące zagadnienia:

„Zasady i metody planowania w polskiej gospodarce narodowej",
„Planowanie w spółdzielczości — rola i zadania BGS",
„Planowanie finansowe w jednostce gospodarczej",
„Planowanie w S. O. P.",
„Planowanie wewnętrzne BGS",
„Sporządzanie preliminarzy kredytowych",
„Kontrola wykonania planu i kontrola finansowa".

Kursy otworzyli dyrektorzy miejscowych oddziałów wojewódzkich: J. Lauda, H. Hofman i H. Żabiński. Wykłady przeprowadzili koledzy: J. Dusza, E. Nikkel i W. Popielicki.

Kursy przeprowadzone były w ten sposób, by ich uczestnicy mogli:

pomóc spółdzielniom w sporządzaniu planu na rok 1949,

wykonać (przewidziany uchwałą Rady Ministrów z dnia 21. 8. 1947 w sprawie zasad systemu finansowego) **obowiązek zaopiniowania tych planów,**

wreszcie — w oparciu o materiały z indywidualnych planów spółdzielni **sporządzić plan wewnętrzny BGS na rok 1949.**

Żywe zainteresowanie, jakim cieszyły się wymienione wyżej kursy, czynny współudział uczestników w przerabianiu przykładów, rozstrzyganiu nasuwających się wątpliwości oraz kształtowaniu metod i form planowania, pozwalają sądzić, iż BGS i jego pracownicy w okresie przechodzenia do bezpośrednio oddolnego planowania w ruchu spółdzielczym odegrają — mimo nasuwających się trudności — jak najbardziej twórczą i pionierską rolę. (ze „Spółdz. Przegl. Bank." nr 8)

Z ZAGRANICY:

7. Czechosłowacja: Polityka finansowa

Obrady Komisji Budżetowej czechosłowackiego Zgromadzenia Narodowego wykazały, że gospodarka finansowa w I kwartale br. rozwijała się pomyślnie i że zamiast deficytu, jaki w budżecie był preliminowany, wykonanie budżetu wykazuje znaczną nadwyżkę. W kołach gospodarczych podkreśla się, że to właśnie jest najwymowniejszą odpowiedzią dla tych, którzy zaniepokoili ludność pogłoskami o nowych zarządzeniach walutowych, inflacji itp.

W budżecie państwowym na rok 1948 dochody państwowe preliminowane są kwotą 56.095 mil. Kczs. Kwota na pierwsze trzy miesiące wynosi 14.224 mil. Kczs. W pierwszym kwartale br. dochody wyniosły 14.086 miln. Kczs., czyli o 138 miln. mniej. Przyczyna, dla której nie została osiągnięta kwota budżetowa, polega na tym, że w ciągu wykonywania budżetu nie można przeprowadzić rozrachunków czystych dochodów przedsiębiorstw państwowych przekazywanych skarbowi państwa. Również w innych dziedzinach jest dochód niższy niż przewidywano w budżecie. Natomiast dochody administracyjne z innych dziedzin, jako też w pozycji UNRRA, wykazują wyniki korzystniejsze, ogółem o 949 miln. wyższe. Dochody tytułem podatków, danin i opłat były w tym okresie o 1.136 miln. większe, niż preliminowano w budżecie; korzystnie przedstawia się natomiast wpływ podatków obrotowych. Z ogólnych dochodów państwowych w I kwartale rb. przypada na dochody centralne i dochody krajów czeskich 11.729 miln. Kczs, tj. 83 proc., na dochody Słowaczyzny 2.371 miln. Kczs, tj. 17 proc.

Po stronie wydatków wykonywanie budżetu w I kwartale roku b. przedstawiało się następująco: wydatki w związku z wykonywaniem dwuletniego planu gospodarczego były preliminowane kwotą 67.056 miln. Kczs. na rok 1948, czyli na kwartał 16.764 miln. W ciągu pierwszych trzech miesięcy br. wydano nakazów płatniczych na kwotę 12.169 miln. Kczs, tj. o 4.595 miln. mniej, niż przewidywał budżet. Na powyższą nadwyżkę składają się wszystkie rozdziały budżetu z wyjątkiem rozdziału UNRRA. Pozycja UNRRA w budżecie na rok 1948 po stronie wydatków nie figuruje.

Na wykonanie dwuletniego planu gospodarczego preliminowano na rok 1948 ogółem 5.695 miln. Kczs, kwartalna kwota wynosi zatem 1.224 miln. Kczs. W I kwartale wydana suma dochodzi do 557 miln. Kczs, czyli wydano o 867 miln. mniej, niż przewiduje budżet. Nadwyżka osiągnięta została przez zastosowanie zarządzeń oszczędnościowych i oczekiwać należy, że w skali rocznej nadwyżka ta będzie potęgowana. Nie preliminowane wydatki w wysokości 246.941.794 Kczs powstały przez uchwalenie ustawy o tymczasowym uregulowaniu płac pracowników publicznych i państwowych, co przy tworzeniu budżetu nie było przewidywane.

Jeśli zważymy, że budżet na rok 1948 preliminował kwartalnie wydatki kwotą 14.086 miln. Kczs, a tymczasem w omawianym okresie wydatki wynosiły 12.168 miln. Kczs, osiągnięta została nadwyżka w wysokości 1.918 miln. Kczs. Ponieważ jednak budżet państwowy na rok 1948 jest zredukowany i przewidywał nie nadwyżkę, ale niedobór w wysokości 10 mild. 161 miln. Kczs, z czego na kwartał przypada 2.540 miln. Kczs, nadwyżka w I kwartale wynosi właściwie 4 mild. 458 miln. Kczs.

Na podstawie powyższych cyfr można stwierdzić, że polityka budżetowa rządu czechosłowackiego spoczywa na realnych podstawach i że płonne są nadzieje tych, którzy wierzyli w załamanie się gospodarstwa czechosłowackiego. Ogłoszenie powyższych wyników gospodarki budżetowej położy niewątpliwie kres rozmyślnie rozsiewanym pogłoskom o zamierzonych rzekomo nowych zarządzeniach walutowych.

8. Szwajcaria: Wpływy podatkowe Związku Szwajcarskiego

Przed kilku tygodniami ogłoszono w Szwajcarii wpływy podatkowe Związku w pierwszym półroczu 1948 r. Wynoszą one 546,8 miln. fr. bez ceł, 772,7 miln. z cłami, przewyższają więc o 108,7 miln. wpływy tego samego okresu roku ubiegłego.

Na tej podstawie oblicza się w Szwajcarii przypuszczalną wysokość wpływów rocznych w 1948 r. Dla dokładności nie przyjmuje się za wpływ roczny podwojonych sum półrocza, gdyż wpływy podatkowe nie rozkładają się równomiernie w ciągu roku, lecz przelicza się sumy pierwszych 6 miesięcy w takim stosunku, w jakim były cyfry pierwszego półrocza 1947 do ogólnych wpływów tego roku. Tak obliczone wpływy za 1948 r. w porównaniu z 1947 r. przedstawiają się następująco:

	w miln. fr.	
	1947	1948
opłaty stemplowe	79	80
podatek przeliczeniowy	50	43

podatek obrotowy	436	480
podatek luksusowy	17	20
podatek wyrównawczy	11	13
podatek wojenny	98	256
danina wojenna	154	68
podatek od wzbogacenia wojennego	50	74
	895	1034
cła	377	451
	1272	1485

Obliczenie wskazuje na olbrzymi wzrost wpływów podatkowych w 1948 r. (o 213 miln. fr.).

Na większe trudności napotyka obliczenie nadwyżki budżetowej, która zależy nie tylko od wpływów, ale i od wydatków. Te ostatnie wykazują również tendencję zwyżkową i przewyższą prawdopodobnie wydatki 1947 r. o 125 miln. Mimo tego przypuszczalna nadwyżka wpływów wyniesie w tym roku 407 miln. fr. w porównaniu z 320 miln. roku ubiegłego. Szwajcarskie sfery skarbowe liczą się nawet z cyfrą 500 miln. nadwyżki po uwzględnieniu dodatkowych wpływów, oczekiwanych przy rozwiązaniu cichych rezerw tkwiących w zapasach z okresu ostatniej wojny.

9. **Włochy: Tragiczny znak zapytania nad włoskimi finansami państwowymi**

Włoski minister skarbu Pella przedstawił niedawno izbie deputowanych aktualny stan włoskich finansów państwowych. Przemówienie cechowała obfitość cyfr i brutalna szczerość, z jaką minister odmalował powagę sytuacji.

Niedobór budżetowy wynosi bowiem 409 mild. lirów!

Cyfry podane przez ministra Pellę są orskarżeniem poprzedniego gabinetu o lekkomyślność w wydatkach państwowych. Wydatki te preliminowane na 832 mild. wzrosły w rzeczywistości do 1506 mild., przewidziane zaś na 520 mild. wpływy wzrosły tylko do 780 mild. Niedobór budżetowy osiągnął zamiast preliminowanych 311 aż 726 mild. lirów.

Wprawdzie ceny wzrosły w tym czasie o 66,6%, wzrost ten jednak tylko w części równoważy przyrost wydatków.

Problem finansów państwowych leży nie tyle w przeszłości, ile w przyszłości i z punktu widzenia przyszłości dwie rzeczy mają znaczenie: preliminarz budżetowy, zatwierdzony przez parlament do 31 października br. i tzw. „reszty", czyli już zatwierdzone, ale przez kasę państwową jeszcze nie wypłacone kwoty i inne zobowiązania krótkoterminowe. Preliminarz przewiduje niedobór 409 mild. lirów. Według oświadczenia ministra Pelli cyfry preliminarza nie są ostateczne, gdyż jako opracowane przed kilku miesiącami nie zawierają tych zobowiązań, które rząd przyjął na siebie w terminie późniejszym. Jednakże te dodatkowe wydatki będą mogły być pokryte przez wpływy, wstawione w preliminarzu również poniżej cyfr oczekiwanych, tak że wysokość niedoboru nie powinna ulec zmianie. Do niedoboru dochodzi jeszcze ciężar wspomnianych „reszt", które 30 czerwca ub. roku ustalił minister skarbu na 700 mild. lirów. Przyjmując, że w przyszłym roku budżetowym będzie płatnych 500 mild. państwowych długów krótkoterminowych, a przyrost nowych „reszt" wyniesie 300 mild., to deficyt kasowy osiągnie wysokość 600 mild.

Problem pokrycia tego deficytu bez uciekania się do środków inflacyjnych jest naprawdę ciężki.

Zobaczmy, jak się przedstawiał ubiegły rok budżetowy. Między 1. VI. 47 a 30. IV. 48 deficyt kasowy wynosił 389 mild., pokrytych w 35,5% przez sprzedaż bonów skarbowych, w 18,3% przez wkłady oszczędnościowe i w 46,2% przez zaliczki Banca d'Italia. Oznacza to, że blisko połowa deficytu została pokryta przez emisję banknotów. Co stanie się z cenami, gdy na obiegu banknotów zaciąży wyższy jeszcze deficyt kasowy 1948/49?

Oto tragiczny znak zapytania skarbu włoskiego.

Ze Stowarzyszenia Księgowych w Polsce

CZY JESTEŚ JUŻ CZŁONKIEM

STOWARZYSZENIA KSIĘGOWYCH W POLSCE?

STOWARZYSZENIE TO TWOJA ORGANIZACJA! PAMIĘTAJ O NIEJ!

WSTĄP W JEJ SZEREGI! NAPISZ DO:

Stowarzyszenia Księgowych w Polsce
Warszawa
ulica Chmielna 34/8

Zostaniesz wówczas przydzielony do właściwego terytorialnie oddziału.

Z WYBRZEŻA...

W dniu 16 września br. odbyło się w świetlicy Zw. Transportowców w Gdyni plenarne zebranie gdyńskiego oddziału Stow. Księgowych w Polsce. Wiceprzewodniczący Piątkowski zaznajomił zebranych z nową rolą księgowego w Polsce. Ażeby do roli tej należycie się przygotować, księgowi winni uzupełnić swoje wiadomości zawodowe. W tym celu Izba Przemysłowo-Handlowa w Gdyni uruchamia z dniem 1 października br. pod kierownictwem Komitetu Naukowego Stowarzyszenia Księgowych roczny kurs rachunkowości dla stowarzyszonych księgowych. Program obejmuje następujące przedmioty: arytmetykę handlową, bilansoznawstwo, biurowość i nowoczesną organizację przedsiębiorstw, ekonomię społeczną w zarysie, księgowość oraz jednolity plan kont, finansowanie gospodarcze,

VADEMECUM PODATKOWE

ANTONI BIELECKI (Warszawa)

Zmiany w ustawie o obywatelskich komisjach podatkowych i lustratorach społecznych*)

Ustawa z dnia 2 czerwca 1947 r. o obywatelskich komisjach podatkowych i lustratorach społecznych (Dz. U. R. P. Nr 43, poz. 219) przewidywała pierwotnie tylko roczny okres działalności obywatelskich komisji podatkowych i lustratorów społecznych.

Zważywszy jednak, że:

1) akcji urealniania podstaw opodatkowania i walki o osiągnięcie właściwego poziomu moralności podatkowej oraz słuszności społecznej opodatkowania nie można uważać za zakończoną wobec występujących jeszcze w dużym nasileniu defraudacji podatkowych, zwłaszcza na tle nierzetelnie prowadzonych ksiąg handlowych, uproszczonych i podatkowych,

2) wyeliminowanie z tej akcji — w obecnym jej stadium — współdziałania czynnika społecznego w wysokim stopniu opóźniłoby osiągnięcie całkowitej realizacji zasad sprawiedliwości, powszechności, realności i słuszności społecznej opodatkowania —

stanie się całkowicie zrozumiałą konieczność przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. do końca 1949 r., przy jednoczesnym usunięciu z tej ustawy szeregu luk i braków, które wystąpiły w praktycznym jej stosowaniu, wpływając ujemnie na realizację zamierzeń ustawodawcy związanych ze współdziałaniem czynnika społecznego z czynnikiem urzędniczym.

Doświadczenia pierwszych miesięcy okresu obowiązywania ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. zostały wykorzystane przy nowelizacji tej ustawy, która nastąpiła wspomnianym wyżej dekretem z dnia 21 kwietnia 1948 roku, przy czym w związku z tą nowelizacją pozostaje:

nowe rozporządzenie Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 1948 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 209), które z dniem 1 lipca 1948 r. zastąpiło rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 27 czerwca 1947 r.,

uchwała Rady Państwa z dnia 30 czerwca 1948 roku o sposobie i trybie powoływania obywatelskich komisyj podatkowych (Monitor Polski Nr A-62, poz. 374) oraz

regulamin współdziałania obywatelskich komisyj podatkowych i lustratorów społecznych z urzędami skarbowymi (rewizyjnymi) oraz organami ochrony skarbowej (Dz. Urz. Min. Sk. Nr 71, poz. 293).

Jednolity tekst ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r., uwzględniający zmiany wprowadzone dekretem z 21-go kwietnia 1948 r., ogłoszony został w Dz. U. R. P. z 1948 r. Nr 31, poz. 210.

Obywatelskie komisje podatkowe.

Doświadczenia okresu obowiązywania ustawy z dn. 2 czerwca 1947 r. w brzmieniu pierwotnym wykazały, że na sprawności działania obywatelskich komisyj podatkowych odbija się ujemnie przede wszystkim faktyczny brak czynnika nadzorującego te komisje.

Już w okresie organizacyjnym dało się zaobserwować zbyt powolne tempo powoływania obywatelskich

*) W niniejszym artykule wykorzystano w szerokim zakresie uzasadnienie projektu dekretu o zmianie ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r.

---

prawodawstwo skarbowe, statystykę przedsiębiorstw, prawo cywilne, handlowe, wekslowe, czekowe i przemysłowe, ustrój i organizację przedsiębiorstw morskich, współczesny ustrój społeczny i gospodarczy Polski, zagadnienia spółdzielcze oraz zasady rewizji i kontroli — ogółem 450 godzin wykładów. Wykładowcami będą wybitni zawodowcy z każdej dziedziny. Wykłady odbywać się będą trzy razy w tygodniu, w świetlicy Ubezpieczalni Społecznej w Gdyni, przy ul. 10 Lutego 24.

Następnie wiceprzewodniczący mgr Berezowski zreferował najnowsze rozporządzenia i okólniki władz skarbowych.

W części naukowej prof. Stefan Krzyżaniak wygłosił interesujący referat pt.: „Podwójna księgowość a jednolity układ rachunków sprawozdawczych". Korreferentem był prof. Nowaczek. Na zakończenie prelekcji prof. Krzyżaniak wyjaśnił źródłosłowy wyrazów: „księgowy", „księgowość" i „rachunkowość", sięgając do źródeł greckich, łacińskich, rosyjskich, francuskich i angielskich.

komisyj podatkowych i tworzenia kompletów orzekających, a następnie w okresie, który powinna była cechować już normalna działalność komisyj, zauważyć się dały różne przeszkody, tamujące szybkość ich pracy i pozytywne jej wyniki, czy to w postaci rzadko odbywanych posiedzeń kompletów skutkiem opieszałości przewodniczących komisyj lub nieprzybywania ławników na posiedzenia, czy to w postaci płynności składów komisyj i w następstwie tego trudności w zestawieniu kompletów orzekających, czy to wreszcie w postaci niezrozumienia ze strony członków komisyj wagi ciążących na nich obowiązków obywatelskich itp.

Celem usunięcia wspomnianych niedomagań przyznano okręgowym lustratorom społecznym uprawnienia nadzorcze w stosunku do obywatelskich komisyj podatkowych, uprawnienia dotyczące zakresu organizacyjnego i porządkowego, które nie dotykając meritum spraw rozpatrywanych przez komisje — w dużym stopniu przyczyniają się do usprawnienia ich działalności (art. 2 ust. 3 ustawy w nowym brzmieniu).

Tu wspomnieć również należy o nowym przepisie ust. 4 art. 2 ustawy, przyznającym okręgowemu lustratorowi społecznemu uprawnienia składania do właściwej rady narodowej umotywowanych wniosków o odwołanie przewodniczącego, jego zastępcy i poszczególnych ławników (zastępców) obywatelskich komisyj podatkowych i zobowiązującym rady narodowe w przypadku nieuwzględnienia wniosku okręgowego lustratora społecznego do przedstawiania sprawy ze swoją opinią do decyzji radzie narodowej hierarchicznie wyższego stopnia.

Przepis ten odpowiednio wykorzystywany przez okręgowych lustratorów społecznych przyczynia się do podniesienia poziomu składów obywatelskich komisyj podatkowych i jakości orzeczeń wydawanych przez te komisje.

Podobne znaczenie posiadają przepisy §§ 5 i 6 uchwały Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1948 r., określające przypadki, w których następuje utrata mandatu przewodniczącego (zastępcy) lub ławnika (zastępcy) obywatelskiej komisji podatkowej oraz regulujące tryb postępowania w tych przypadkach, a nadto przyznające właściwym radom narodowym prawo odwołania każdego czasu przewodniczącego (zastępcy) lub ławnika (zastępcy) obywatelskiej komisji podatkowej oraz zmiany całego składu tej komisji.

W ramach przepisów ustawy z dnia 2 czerwca 1947 roku w dawnym brzmieniu czynnik społeczny reprezentowany przez obywatelskie komisje podatkowe z jednej i przez lustratorów społecznych z drugiej strony, nie był właściwie — poza uprawnieniem lustratorów społecznych do przedstawiania wniosków z art. 12 ustawy — zupełnie ze sobą związany.

Ustalenia lustratorów społecznych znajdowały wprawdzie niejednokrotnie wyraz w orzeczeniach obywatelskich komisyj podatkowych, jednak te ostatnie odsunięte od terenu nie posiadały organu, przy którego pomocy mogłyby dokonywać pewnych ustaleń w zamierzonym przez siebie kierunku ze szkodą nieraz dla właściwej oceny sprawy.

Zapobiega temu stanowi przepis art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. w nowym brzmieniu stanowiący, że obywatelska komisja podatkowa przed wydaniem orzeczenia może zwrócić się do urzędu skarbowego (rewizyjnego) z wnioskiem o zbadanie pewnych, konkretnych okoliczności również przez lustratorów społecznych i wydelegować swego przedstawiciela do udziału w czynnościach lustratorów społecznych związanych z tym badaniem.

W ten sposób obywatelskie komisje podatkowe uzyskały możność pokierowania w konkretnych sprawach czynnościami lustratorskimi i zapoznania się, gdy wymagają tego okoliczności sprawy, na miejscu, u podatnika z jego działalnością, rozmiarami przedsiębiorstwa i innymi elementami istotnymi dla wydania obiektywnego i trafnego orzeczenia w przedmiocie uzyskanego przez podatnika obrotu lub dochodu.

Nie można tu nie wspomnieć wreszcie o przepisie art. 7 ust. 4 ustawy w nowym brzmieniu, nadającym urzędom skarbowym (rewizyjnym) uprawnienie ponownego przekazania sprawy obywatelskiej komisji podatkowej przed wydaniem decyzji ustalającej zobowiązanie podatkowe na podstawie jej orzeczenia w przypadkach, jeżeli — zdaniem urzędu — orzeczenie to jest niezgodne z materiałem przekazanym komisji przez urząd albo też ujawnionym w związku z postępowaniem przed komisją i przynosi szkodę Skarbowi Państwa.

Uprawnienie to, które urzędy skarbowe (rewizyjne) posiadały pierwotnie wyłącznie na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 27 czerwca 1947 r. i w praktyce niezmiernie rzadko wykorzystywane okazuje się celowe w szczególnych przypadkach w interesie Skarbu Państwa, jeżeli weźmie się pod uwagę możliwość niewłaściwej oceny materiału wymiarowego w sprawach bardziej skomplikowanych.

Uprawnienie to okazuje się zarazem cennym instrumentem do podniesienia wartości orzeczeń obywatelskich komisyj podatkowych, zmuszanych niejako w ten sposób do wnikliwszego rozpracowywania przekazywanych im zagadnień.

Omawiając zmiany wprowadzone dekretem z dnia 21 kwietnia 1948 r. do ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. na odcinku obywatelskich komisyj podatkowych, nie można pominąć przepisu § 8 rozporządzenia Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 1948 r., zobowiązującego urzędy skarbowe (rewizyjne) przy przekazywaniu sprawy do obywatelskiej komisji podatkowej do przytoczenia okoliczności, uzasadniających przekonanie urzędu, że materiały służące do ustalenia podstawy opodatkowania nie obejmują całości obrotu lub dochodu podatnika.

Wykonanie intencji ustawodawcy wynikającej z art. 6 ust. 3 pkt. 1) ustawy, która nie może być rozumiana, jako dopuszczenie do dowolności w wykorzystywaniu przez urzędy skarbowe (rewizyjne) orzecznictwa obywatelskich komisyj podatkowych i która tworzy z orzecznictwa tych komisyj uzupełnienie dla postępowania dowodowego, opartego na przepisach dekretu o postępowaniu podatkowym tam, gdzie ono zawodzi, wymaga podkreślenia obowiązku władzy podatkowej do głębszego zastanawiania się nad zasadnością rezygnacji z przepisów postępowania podatkowego i sięgnięcia do środka nadzwyczajnego, jakim są obywatelskie komisje podatkowe.

Należyte wykonywanie obowiązku wynikającego z przepisu § 8 rozporządzenia wykonawczego jest zatem gwarancją osiągnięcia na odcinku postępowania, opartego na przepisach ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. całkowitej prawidłowości i legalności postępowania władz podatkowych.

Lustratorzy społeczni.

Już pierwszy okres działalności lustratorów społecznych wykazał, że może być ona podstawą i ośrodkiem zainteresowania mas pracujących w realizacji polityki podatkowej Państwa.

Z drugiej jednak strony doświadczenia tego okresu ujawniły dużą płynność składów osobowych zespołów lustratorskich, będącą następstwem niewłaściwego — w wielu przypadkach — doboru ludzi czy to z uwagi na ich kwalifikacje, czy też chęć do pracy, wartości moralne itp.

Zagadnienie doboru ludzi w zespołach lustratorskich stało się zagadnieniem kapitalnego znaczenia dla wyników ich działalności, tym bardziej że w pierwotnej ustawie istniała luka w postaci nieuregulowania sprawy odwoływania lustratorów społecznych.

Również pod względem ilościowym, zwłaszcza w większych miastach, okazywała się niejednokrotnie zbytnia szczupłość zespołów lustratorskich przy jednych urzędach, przy innych natomiast zespoły nie miały w danej chwili pola do działania, wobec dokonanych już rozpracowań i niewielkiego zakresu zagadnień.

Objęcie wreszcie przez okręgowego lustratora społecznego nadzoru nad zespołami lustratorskimi i obywatelskimi komisjami podatkowymi całego okręgu izby skarbowej było często wprost niewykonalne, skoro nie dysponował on żadną pomocą lub siłą zastępczą, którą mógłby wyręczać się w wykonywaniu ciążących na nim obowiązków.

W związku z tym okazała się konieczność wprowadzenia do ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r., w dziale dotyczącym lustratorów społecznych szeregu zmian i uzupełnień, mających na celu zapobieżenie omówionym wyżej brakom i niedociągnięciom.

Przede wszystkim dekretem z dnia 21 kwietnia 1948 roku zapewniono okręgowym lustratorom społecznym wpływ na dobór ludzi, powoływanych przez rady narodowe na lustratorów społecznych, dyrektorom izb skarbowych zaś na dobór kandydatów na okręgowych lustratorów społecznych.

W myśl przepisu art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. w nowym brzmieniu, właściwe rady narodowe powołują lustratorów społecznych po wysłuchaniu opinii okręgowego lustratora społecznego, któremu jednocześnie przysługuje prawo składania umotywowanych wniosków o odwołanie lustratora, przy czym w przypadku nieuwzględnienia jego wniosku przez właściwą radę narodową, rozstrzyga ostatecznie rada narodowa hierarchicznie wyższego stopnia (art. 10 ust. 6).

Identyczne uprawnienia w odniesieniu do okręgowego lustratora społecznego (zastępcy) uzyskał dyrektor izby skarbowej z tą zmianą, że w przypadku nieuwzględnienia wniosku o odwołanie okręgowego lustratora społecznego (zastępcy) sprawa podlega rozpatrzeniu przez Radę Państwa (art. 10 ust. 4 i 7).

Ważną zmianą, umożliwiającą znaczną elastyczność w dysponowaniu zespołami lustratorskimi w większych miejscowościach, jest przepis art. 10 ust. 2 zdanie drugie ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. w nowym brzmieniu.

Przepis ten przyznaje dyrektorowi izby skarbowej prawo przydzielania — po wysłuchaniu opinii okręgowego lustratora społecznego — lustratorów społecznych, powołanych do miejscowości będących siedzibą dwu lub więcej urzędów skarbowych (rewizyjnych) do poszczególnych urzędów na pewien czas lub w celu dokonania pewnych, oznaczonych czynności i w miarę potrzeby zmieniania tego przydziału.

W ten sposób umożliwione zostało w większych miastach, gdzie działa większa liczba lustratorów społecznych, właściwe i zgodne z każdorazowymi potrzebami terenu wykorzystanie zespołów lustratorskich, które mogą być teraz kierowane tam, gdzie w danym okresie konieczne jest zwiększenie nasilenia ich działalności w oparciu o zmasowanie większej liczby lustratorów na tym odcinku terenowym.

Dekret z dnia 21 kwietnia 1948 r. wprowadza dalej stanowisko zastępcy okręgowego lustratora społecznego i szczegółowsze określenie zadań okręgowych lustratorów społecznych na odcinku nadzoru nad czynnikiem społecznym, szkolenia, inspekcji pracy lustratorów społecznych itp. (art. 10 ust. 4 i art. 11 ust. 3).

W wyniku kilkumiesięcznych doświadczeń na odcinku działalności lustratorów społecznych, pogłębiających z miesiąca na miesiąc swoje wiadomości praktyczne w zakresie zagadnień podatkowych, stało się możliwe rozszerzenie ich uprawnień co do dokonywania czynności w terenie.

W oparciu o delegację, zawartą w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. wspomniane wyżej rozporządzenie z dnia 24 czerwca 1948 r. upoważniło lustratorów społecznych do samodzielnego wykonywania wszystkich niemal czynności w terenie, należących do zadań pracownika skarbowego (§ 26 rozporządzenia).

W obecnej zatem chwili lustrator społeczny może w terenie działać tak, jak urzędnik skarbowy, a wyłączony jest jedynie od samodzielnego przeprowadzania czynności egzekucyjnych, inkasa należności, ogólnego badania (rewizji) ksiąg oraz dokonywania tymczasowego zajęcia i wzięcia w przechowanie towarów i innych przedmiotów (§ 27 rozporządzenia).

Celem podniesienia jakości pracy lustratora społecznego i wartości jego wniosków z art. 12 ustawy, sprecyzowany został w § 30 rozporządzenia obowiązek lustratora społecznego opierania pisemnych wniosków z art. 12 ustawy na utrwalonym w protokole lub raporcie materiale faktycznym, należycie uzasadniającym wysokość proponowanej przez niego podstawy opodatkowania.

Na podkreślenie zasługuje również wprowadzenie dla lustratorów społecznych ślubowania na wzór składanego dotychczas przez członków obywatelskich komisyj podatkowych (§ 18 rozporządzenia).

W ciągu okresu obowiązywania ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r. w pierwotnym brzmieniu stało się widocznym, że działalność lustratorów społecznych tylko wówczas wyda pełne rezultaty, jeżeli lustrator społeczny poświęci się całkowicie tej pracy, w oderwaniu od swej dotychczasowej działalności zarobkowej.

Braki w wynagrodzeniach lustratorów społecznych, a w szczególności brak podstawy prawnej do przyznania im uprawnień ekonomicznych pracowników skarbowych utrudniał w wysokim stopniu stabilizację zespołów lustratorskich czyniąc jednocześnie bezcelowymi wszelkie wysiłki władz podatkowych w kierunku postawienia zagadnienia szkolenia lustratorów społecznych na odpowiednim poziomie.

Sprawę tę reguluje art. 15 ust. 3 ustawy w nowym brzmieniu, który przyznaje lustratorom społecznym i okręgowym lustratorom społecznym (zastępcom) uprawnienia kontraktowych pracowników samorządowych, podlegających ubezpieczeniu przez prezydia właściwych rad narodowych, którym izby skarbowe zwracają koszty wpłaconych składek.

Lustratorzy mogą ponadto korzystać z uprawnień pracowników administracji skarbowej w zakresie wyżywienia oraz przysługujących im ulg w podatku od wynagrodzeń i ulg kolejowych, pracodawca zaś obowiązany jest udzielić powołanemu na lustratora społecznego bezpłatnego urlopu na okres, na który został powołany.

Na zakończenie pozostaje wspomnieć o nowym przepisie art. 14 ustawy, który zobowiązuje właścicieli (administratorów) budynków w gminach miejskich oraz zarządy gmin wiejskich do bezzwłocznego zawiadamiania właściwych terytorialnie urzędów skarbowych o przypadkach podjęcia przez najemców lokali lub mieszkańców gminy działalności, z którą związany jest obowiązek podatkowy w zakresie podatków bezpośrednich.

Wspomniany przepis ma na celu ułatwienie lustratorom społecznym pracy w kierunku ujawniania osób uchylających się od opodatkowania, drogą wciągnięcia do tej pracy szerszych kręgów społeczeństwa.

Szczegółowe określenie obowiązków, wynikających z art. 14, zawarte jest w §§ 31—33 rozporządzenia wykonawczego.

Zmiany wprowadzone dekretem z dnia 21 kwietnia 1948 r. do ustawy o obywatelskich komisjach podatkowych i lustratorach społecznych — jak wskazują doświadczenia dotychczasowego okresu ich obowiązywania — przyczyniają się w wysokim stopniu do wzmożenia intensywności współdziałania czynnika społecznego z aparatem skarbowym i postawienia tej współpracy na takim poziomie, iż staje się niewątpliwy pozytywny rezultat końcowego etapu walki o moralność podatkową, powszechność, realność i słuszność społeczną opodatkowania, w który weszła w bieżącym roku administracja skarbowa.

OKÓLNIKI

1) **Okólnik z dnia 25 sierpnia 1948 r. w sprawie wykładni przepisu art. 17 ust. 1 pkt 4) lit. a) dekretu o podatku obrotowym.**

W związku z nasuwającymi się wątpliwościami przy stosowaniu przepisu art. 17 ust. 1 pkt 4) lit. a) dekretu z dnia 21 grudnia 1945 r. o podatku obrotowym (Dz. U. R. P. z 1946 r. nr 3, poz. 23) w brzmieniu ustawy z dnia 25 lutego 1948 r. o zmianie dekretu o podatku obrotowym (Dz. U. R. P. nr 12, poz. 94) — Ministerstwo Skarbu wyjaśnia, co następuje:

Jak wynika z treści powołanego przepisu art. 17 ust. 1 pkt 4 lit. a) dekretu o podatku obrotowym, przepis ten ma na względzie spółdzielnie jako całość (jako przedsiębiorstwo), nie zaś poszczególny zakład wytwórczy spółdzielni. Ulgową więc stawkę podatku obrotowego, wynikającą z cytowanego przepisu, stosować należy do obrotów spółdzielni, należących do związków rewizyjnych, a zatrudniających przy produkcji do 50 robotników i udziałowców łącznie, przy czym istotna w danym przypadku jest ogólna liczba robotników i udziałowców zatrudnionych przy produkcji przez spółdzielnie (jako przedsiębiorstwo), nie zaś liczba osób zatrudnionych przy produkcji w poszczególnych zakładach przemysłowych lub rzemieślniczych.

Do liczby zatrudnionych robotników i udziałowców (50 osób) zalicza się również inżynierów, techników, praktykantów (uczniów przemysłowych) itp. osoby, których zatrudnienie związane jest bezpośrednio z produkcją, natomiast nie zalicza się do tej liczby pracowników i udziałowców zatrudnionych w biurze, ekspedycji lub w magazynie, a więc nie związanych z produkcją.

2) **Okólnik z dnia 27 sierpnia 1948 r. w sprawie podatku od wynagrodzeń od pracowników związków samorządu terytorialnego.**

W związku z wątpliwościami, jakie wyłoniły się przy interpretacji art. 6 dekretu z dnia 19 listopada 1946 r. o dostosowaniu uposażeń w związkach samorządu terytorialnego do uposażenia pracowników państwowych (Dz. U. R. P. nr 70, poz. 380), Ministerstwo Skarbu wyjaśnia, co następuje:

Z treści art. 6 powołanego dekretu wynika, że zwolnieniu od podatku od wynagrodzeń podlegają:

a) uposażenia członków organów wykonawczych i pracowników związków samorządu terytorialnego, którzy podlegają przepisom rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządów i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. nr 118, poz. 1073) z późniejszymi zmianami (art. 1 dekretu),

b) uposażenia płatnych członków zarządów i pracowników związków międzykomunalnych, o ile działalność danego związku nie polega na prowadzeniu przedsiębiorstwa (art. 9 dekretu).

W myśl art. 6 dekretu uposażenia wyżej wymienionych osób (ad a) i b) winny być ustalone podług przepisów o uposażeniu pracowników państwowych, podlegających ustawie o państwowej służbie cywilnej, bądź też zatrudnionych w działach służby państwowej, analogicznych do służby w związkach samorządu terytorialnego.

Paragraf 3 powołanego wyżej rozporządzenia (ad a) wskazuje, które kategorie pracowników samorządowych nie korzystają z dostosowania uposażeń do wynagrodzeń funkcjonariuszów państwowych i co za tym idzie, którzy pracownicy samorządowi obowiązani są do opłacania podatku od wynagrodzeń. Obowiązkowi temu podlegają mianowicie osoby zatrudnione w przedsiębiorstwach komunalnych oraz pracownicy czasowi, przyjęci przez związek komunalny na służbę pomocniczą niestałą z wynagrodzeniem **pozaetatowym**, wyznaczonym przez zarząd związku. Okólnik nr 12 Ministerstwa Administracji Publicznej z dnia 7 lutego 1947 r. L. dz. III. SO 749/47 o wprowadzeniu w życie dekretu z dnia 19. XI. 1946 r. o uposażeniu w samorządzie podaje w tej materii bliższe wyjaśnienie, wskazuje mianowicie, że przepisy nowego dekretu uposażeniowego nie dotyczą pracowników przyjętych na czas wykonania określonej pracy albo na czas określony umową, jak również pracowników płatnych dniówkowo lub tygodniowo, bądź to zatrudnionych jedynie w okresie prac sezonowych, opłacanych z kredytów rzeczowych, a więc pracowników, zajmujących posady, które **nie mogą być objęte statutem etatu stanowisk służbowych,** przewidzianych w § 20 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 30 grudnia 1924 r. Wynagrodzenia zatem tych osób ze zwolnienia od podatku od wynagrodzeń nie korzystają.

Do wyżej wymienionej grupy osób nie należy jednak zaliczać pracowników kontraktowych przyjętych przez związki komunalne na zasadzie umowy prywatnoprawnej do odwołania lub za wypowiedzeniem, którzy w myśl § 3, ust. 1, lit. d) w związku z § 1 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 30. XII. 1924 r. są pracownikami komunalnymi korzystającymi z dostosowania wynagrodzeń do uposażenia funkcjonariuszów państwowych. Wynagrodzenia tych ostatnich osób korzystają zatem ze zwolnienia od podatku od wynagrodzeń.

Paragraf 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1932 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Skarbu o sporządzaniu i ustalaniu budżetów związków komunalnych (Dz. U. R. P. z r. 1933, nr 11, poz. 71) wyjaśnia, że za przedsiębiorstwa komunalne uważać należy:

1) przedsiębiorstwa o charakterze zakładów użyteczności publicznej,
2) przedsiębiorstwa o charakterze przemysłowo-handlowym oraz
3) gospodarstwa rolne, leśne i rybne, stanowiące samodzielne jednostki gospodarcze. Wynagrodzenia tej grupy pracowników oparte są w zasadzie na umowach zbiorowych pracy, podlegają zatem podatkowi od wynagrodzeń.

Ministerstwo Skarbu zaznacza jednak, że w przedsiębiorstwach komunalnych mogą być również zatrudnione osoby objęte statutem etatu stanowisk, których wynagrodzenia są dostosowane do uposażenia funkcjonariuszów państwowych. W tych przypadkach wynagrodzenia tych osób wolne będą od podatku od wynagrodzeń.

Z powołanego już okólnika Ministerstwa Administracji Publicznej z dnia 7. II. 1947 r. wynika, że przedsiębiorstw komunalnych nie należy utożsamiać z urządzeniami i zakładami dobra publicznego. Do kategorii tych urządzeń i zakładów należą m. in.: służba drogowa, ośrodki zdrowia, zakłady naukowe (na etacie związków samorządowych), zakłady lecznicze, opiekuńcze, wychowawcze itp. Wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w tych urządzeniach i zakładach, o ile dostosowane są do uposażeń funkcjonariuszów państwowych, wolne są od podatku od wynagrodzeń.

3) Okólnik z dnia 10 września 1948 r. w sprawie obowiązku podatkowego giełd zbożowo-towarowych i maklerów przysięgłych w zakresie podatku obrotowego i dochodowego z tytułu czynności maklerskich.

Według instrukcji Giełdy Zbożowo-Towarowej w Warszawie — jako Giełdy Urzędującej — z dnia 4 czerwca 1948 r. L. dz. 255/48, zatwierdzonej przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu, instytucja maklerów przysięgłych na giełdach zbożowo-towarowych uległa z dniem 1 czerwca 1948 r. reorganizacji, polegającej na tym, że maklerzy przestali działać jako samodzielni kupcy-pośrednicy i stali się pracownikami giełd. Poszczególne giełdy zawierają z dotychczasowymi maklerami umowy o pracę (art. 441 k. z.). Maklerzy otrzymują obecnie kurtaż giełdowy w zryczałtowanej formie jako wynagrodzenie za wszelkiego rodzaju czynności, wypływające ze sprawowania funkcyj maklera. Maklerom nie wolno pobierać jakichkolwiek opłat z tytułu pośrednictwa. Wysokość zasadniczego wynagrodzenia ustalono na złotych 30.000 netto miesięcznie. Maklerom przysługują premie ustalane dodatkowo. Z dniem 1 czerwca 1948 r. maklerzy inkasują i wpłacają do kasy giełdy wszystkie sumy uzyskane z tytułu kurtażu i innych czynności. Z dniem tym giełdy przejmują personel pomocniczy maklerów na swój etat oraz pokrywają wszystkie koszty ponoszone dotychczas przez maklerów.

Z powyższych ustaleń wynika, że począwszy od dnia 1 czerwca 1948 r. maklerzy przysięgli na giełdach zbożowo-towarowych wykonują swe czynności na zasadzie zawartych z poszczególnymi giełdami umów o pracę (art. 441 k. z.), wobec czego uznać należy, że otrzymywany przez nich kurtaż giełdowy łącznie z premiami i innymi dodatkami za wykonywane czynności maklerskie stanowi wynagrodzenie w rozumieniu dekretu z dnia 18 sierpnia 1945 r. o podatku od wynagrodzeń (Dz. U. R. P. z 1947 r. nr 30, poz. 129) — zmienionego dekretem z dnia 25 marca 1948 r. (Dz. U. R. P. nr 17, poz. 117), podlegające z mocy przepisów powołanego dekretu podatkowi od wynagrodzeń. Obowiązek podatkowy zatem w zakresie podatków obrotowego i dochodowego w myśl przepisów dekretu z dnia 21 grudnia 1945 r. o podatku obrotowym (Dz. U. R. P. z 1946 roku nr 3, poz. 23) — zmienionego ustawą z dnia 25 lutego 1948 r. (Dz. U. R. P. nr 12, poz. 94) — oraz dekretu z dnia 8 stycznia 1946 r. o podatku dochodowym (Dz. U. R. P. z 1947 r. nr 25, poz. 99) począwszy od dnia 1 czerwca 1948 r. na maklerach z tytułu ich czynności jako przysięgłych maklerów giełdowych nie ciąży.

Czynności maklerskie począwszy od dnia 1 czerwca 1948 r. przejęły na siebie giełdy zbożowo-towarowe, które wspomniane czynności wykonują i pobierają za nie opłaty za pośrednictwem dotychczasowych maklerów jako swoich stałych pracowników. Stąd też stwierdzić należy, że w odniesieniu do będących w mowie czynności obowiązek podatkowy w zakresie podatków obrotowego i dochodowego ciąży w myśl przepisów powołanych wyżej dekretów na poszczególnych giełdach, które też z tytułu świadczeń maklerskich wykonywanych począwszy od dnia 1 czerwca 1948 r. należy pociągać do obowiązku opłacania wymienionych podatków.

Wobec przejęcia z dniem 1 czerwca 1948 r. przez giełdy zbożowo-towarowe również personelu pomocniczego maklerów na swój etat — do potrącania podatku od wynagrodzeń tego personelu obowiązane są z dniem 1 czerwca 1948 r. giełdy zbożowo-towarowe jako pracodawcy (art. 12 ust. 2 pod. wynagr.).

OKRUCHY PODATKOWE

Kalendarz podatkowy.

Ministerstwo Skarbu zaleciło urzędom skarbowym wywieszanie w lokalu urzędu obwieszczeń, zalecających podatnikom dokonywania wpłat przed 15 każdego miesiąca, według kalendarza opracowanego przy uwzględnieniu miejscowych warunków.

Obwieszczenie takie ma na celu ułatwienie pracy urzędom skarbowym, jak również podatnikom, którzy w ostatnich dniach przed 15, względnie 15 wpłacają zaliczki miesięczne na podatek dochodowy i obrotowy i zwracają się w tym czasie masowo po informacje, a urzędnicy nie są w stanie ich obsłużyć.

Zalecenie to jednakże nie pozbawia podatników prawa do wpłacania zaliczek w dotychczasowych terminach. Ma ono tylko charakter porządkowy.

W sprawie podatku gruntowego od spółdzielni parcelacyjno-osadniczych.

Podatek gruntowy był dotychczas wymierzony spółdzielniom parcelacyjno-osadniczym z zastosowaniem

progresji jako jednemu gospodarstwu. W ten sposób podatek ten stanowił zbytnie obciążenie dla spółdzielni. Okólnik Pełnomocnika Rządu do spraw podatku gruntowego wyjaśnia, że podatek ten winien być wymierzony oddzielnie dla każdej działki, wchodzącej w skład spółdzielni. Tak więc spółdzielnia nie powinna być traktowana przy wymiarze podatku gruntowego jako jedno wspólne gospodarstwo rolne, gdyż parcelanci posiadają akty nadania działek i nie należy ich uważać za współwłaścicieli w części ułamkowej całości gospodarstwa.

Opłaty stemplowe od poświadczeń odbioru czynszu.

Jak nas informują, pokwitowania właścicieli lub zarządców nieruchomości stwierdzają odbiór wpłat z tytułu czynszu najmu lokali mieszkalnych, względnie użytkowych oraz kosztów ubocznych (np. za wodę, oświetlenie klatki schodowej, wywóz śmieci itp.) podlegają podatkowi (opłacie stemplowej) w wysokości 1 proc. od łącznej sumy należności, płatnemu znaczkami skarbowymi (stemplowymi).

Kontrola ilościowa w aptekach.

Na wniosek samorządu gospodarczego Ministerstwo Skarbu poleciło urzędom skarbowym i rewizyjnym nie kwestionować ksiąg handlowych prowadzonych przez apteki w r. 1947 i uznawać je za prawidłowe, jeżeli wyłącznym powodem zakwestionowania byłoby nieprowadzenie kontroli ilościowej.

Władze podatkowe mają jednak prawo wyciągania konsekwencji związanych z postępowaniem podatkowym, jeśli obroty i dochody podane przez prowadzących apteki są znacznie niższe od faktycznego stanu, względnie przeciętnego obrotu lub dochodu wynikającego z ksiąg handlowych podatników prowadzących apteki.

Zarządzenie to nie dotyczy hurtowni farmaceutycznych.

Niepotrącalność ofiar na pomoc powodzianom.

Ministerstwo Skarbu rozstrzygnęło, że ofiary na rzecz powodzian nie stanowią wydatku potrącalnego od dochodu, albowiem nie mogą być uważane za koszty uzyskania przychodów.

Kwalifikacja podatkowa różnicy powstałej przy spłacie długu przedwojennego.

Ukazał się w Dzienniku Urzędowym Min. Skarbu nr 78, poz. 328 okólnik z dnia 28 lipca 1948 r., który mówi, iż:

„Wobec nasuwających się wątpliwości co do kwalifikacji z punktu widzenia przepisów dekretu o podatku dochodowym różnicy powstałej przy spłacie długu przedwojennego ponad wartość nominalną w wyniku bądź dobrowolnej umowy pomiędzy dłużnikiem i wierzycielem, bądź też wyroku sądowego, Ministerstwo Skarbu wyjaśnia, że różnica tego rodzaju, wynikła w okresie gospodarczym właściwym dla wymiaru podatku, stanowi u dłużnika wydatek będący kosztem uzyskania przychodów, natomiast u wierzyciela jest ona przychodem podlegającym opodatkowaniu. U podatników prowadzących księgi handlowe różnica ta powinna być wprowadzona do ksiąg w tym roku, w którym stała się wiadoma podatnikowi, i tylko w odniesieniu do tego roku może być uznana za koszt osiągnięcia, w latach zaś następnych nie może już być potrącona jako strata z lat poprzednich.

OKRUCHY BIBLIOGRAFICZNE

RECENZJE

1) Inż. Vladimir Stibic „DIAGRAMY X"

Praca ta, obejmująca 76 stron, formatu A5, zawierająca 22 wykresy w tekście i 1 załącznik, została wydana w lipcu br. przez Przedsiębiorstwo Drukarskie Centralnego Związku Przemysłu Czechosłowackiego w Pradze jako podręcznik pomocniczy dla analizy kosztów.

Zależność kosztów od stopnia zatrudnienia jest jednym z najpoważniejszych problemów produkcji przemysłowej. Bez dokładnej znajomości tego problemu nie można budować księgowości przemysłowej, nie można porównywać i oceniać jej wyników ani zestawiać wiarygodnych rachunków kosztów.

Rozwój produkcji przemysłowej podnosi wagę kosztów stałych, a w związku z tym uzależnia rentowność przedsiębiorstwa od pełnego zatrudnienia.

Autor książki zajmuje się w swej pracy problemem mierzenia zatrudnienia, zależności różnego rodzaju kosztów od zatrudnienia i podaje prostą graficzną metodę dla przeprowadzenia analizy tych kosztów. Metodą tą posługuje się cały szereg amerykańskich przedsiębiorstw. Autor udoskonalił ją przede wszystkim w tym kierunku, że dokładnie opracował poszczególne formularze, tzw. „diagramy X". Do pracy dołączył również jako załącznik przykład praktyczny.

Przedsiębiorstwo otrzymuje w ten sposób praktyczną wskazówkę, w jaki sposób przeprowadzać analizę kosztów, a wykresy i wzory formularzy, opracowane bardzo szczegółowo, uproszczą, zmechanizują i ujednolicą pracę księgowych, zajmujących się tą dziedziną rachunkowości. Praca jest pisana językiem jasnym i zrozumiałym, jest przystępna nawet dla osób posiadających tylko podstawowe wiadomości.

Katarzyna Heczko (Praga)

2) J. St. Mioduski — „Prawidłowa księgowość przemysłowa w praktyce"

Jest to najświeższa praca z rachunkowości i kalkulacji przemysłowej. Autor podzielił ją na 5 części. Punkt ciężkości pracy tkwi w dwu pierwszych częściach, to jest w księgowości przemysłowej i ocenie działalności gospodarczej na podstawie miesięcznych bilansów brutto.

Jeżeli chodzi o pracę jako całość, to celem głównym autora jest omówienie zagadnień, związanych z klasami 5, 6 i 7. Ponieważ rachunkowości przemysłowej nie można oderwać od ogólnej rachunkowości przedsiębiorstwa, przeto ubocznie omawia łączność rachunkowości finansowej i przemysłowej.

Zaletą pracy jest to, że jest zwięzła, a jednak omawia najistotniejsze problemy rachunkowości przemysłowej. Trzeba jednak zaznaczyć, iż pracy tej nie należy uważać za podręcznik do nauki księgowości przemysłowej, gdyż jest napisana dla osób posiadających już pewien zasób wiadomości z tej dziedziny.

Oryginalność pracy polega na tym, że autor w przegrupowaniu kosztów nie idzie w ślad za autorami wydanych po wojnie prac z rachunkowości przemysłowej, lecz w swoisty sposób stara się rozwiązać zagadnienie dostosowania układu kont do rachunku wyników jednolitego planu kont. Znane są bowiem, choćby z artykułów dyskusyjnych na temat jednoli-

tego planu kont, zarzuty, że konstrukcja układu tego planu nie odpowiada wzorcowemu rachunkowi wyników. Autorzy bowiem dotychczasowych prac, w myśl zaleceń instrukcji do jpk, przeznaczali klasę 5 dla stanowisk kosztów ogólnych i pomocniczych, klasę 6 dla stanowisk wydziałów produkcyjnych, klasę zaś 7 dla łącznych kosztów produkcji. W rezultacie ostatecznych przerzuceń kosztów, chcąc dostosować układ kosztów do rachunku wyników, zmuszeni są do storn pewnych pozycji w klasach 7 i 9.

Niecelowe byłoby na tym miejscu dokładne omawianie sposobów kontowania kosztów, stosowanych przez Mioduskiego. Szczegółowe zapoznanie się z tym pozostawiamy Czytelnikowi.

Co do części drugiej, omawiającej ocenę działalności gospodarczej na podstawie miesięcznego bilansu brutto, autor stara się analizować materiały uzyskane dzięki rachunkowości przemysłowej. I tak poddaje szczegółowej krytyce wszystkie koszty wspólne przedsiębiorstw i ich wzajemny stosunek do siebie. Następnie poddaje krytyce różnice kalkulacyjne, nakłady pozaoperacyjne i finansowe oraz remanenty zarówno towarów gotowych, jak też i wyrobów w toku i półwyrobów. Rzuca tutaj autor cały szereg myśli i trafnych uwag odnośnie do polityki gospodarczej przedsiębiorstwa, bo jak pisze na wstępie, chce swą pracą zainteresować szersze kręgi fachowców.

Charakteryzując pracę Mioduskiego ogólnie, należy przyznać, że jest pracą cenną nie tylko ze względu na swoisty sposób grupowania kosztów, ale też na oryginalny sposób podejścia do zagadnień rachunkowości przemysłowej.

Jarosław Pawlisz (Kraków)

3) **A. Bildziukiewicz — „Rachunkowość przebitkowa, poradnik i tematy"** — wyd. II „Instytut Wiedzy" — Gliwice, stron 184, cena zł 340,—

Praca zawiera: Jednolity plan kont, zasady prawidłowej rachunkowości, organizację i technikę rachunkowości oraz dwa tematy:

I — temat rachunkowości przedsiębiorstwa handlowego i
II — temat rachunkowości zakładu przemysłowego.

Dział I stanowi jednolity plan kont.

Dział II obejmuje: stan majątkowy przedsiębiorstwa, operacje gospodarcze, podstawowe pojęcia konta, treść i formę zapisów rachunkowych, zasady księgowania na rachunkach aktywnych, pasywnych i wynikowych, podstawowe grupy czynności rachunkowych, bilans brutto, inwentaryzację oraz roczne zamknięcie rachunkowe.

Dział III — organizacja i technika rachunkowości obejmuje: systemy organizacyjne księgowości i rachunkowości, organizację pracy w rachunkowości przebitkowej, dowody rachunkowe, druki i przyrządy i technikę zakładania kontoteki.

Dział IV — stanowią dwa tematy: przedsiębiorstwa handlowego i przemysłowego. Temat pierwszy — przedsiębiorstwa handlowego zawiera inwentarz początkowy i końcowy, dowody operacji gospodarczych oraz wskazówki w sprawie sposobu prowadzenia poszczególnych rodzajów kont w rachunkowości przebitkowej jak również sposoby księgowania operacji gospodarczych w przedsiębiorstwie handlowym.

Temat drugi — zakładu przemysłowego również zawiera inwentarze początkowy i końcowy, dowody operacji gospodarczych, zasady księgowania operacji gospodarczych w zakładzie przemysłowym, arkusz rozliczeniowy kosztów, kalkulację wynikową, rachunek wyników i bilans zakładu na koniec okresu operacyjnego.

Na uwagę zasługuje metodyczne podejście autora do zagadnienia nauczania rachunkowości w ogóle, a rachunkowości przebitkowej szczególnie.

Od przykładów i ćwiczeń prostych autor przechodzi do tematów obejmujących całość rachunkowości. Zagadnienie organizacji i techniki pracy w rachunkowości przebitkowej zostało szczegółowo omówione, wobec czego nawet samouk z łatwością potrafi samodzielnie opanować zasady i technikę księgowania przebitkowego.

Tematy i ćwiczenia oparte są nie na wykazie operacji gospodarczych, lecz na wykazie dowodów rachunkowych, co w wysokim stopniu podnosi metodyczne walory pracy. Zagadnienie numeracji i przechowywania dowodów wydaje się proste, w życiu jednak praktycznym nasuwa szereg wątpliwości. Autor rozwiązał to zagadnienie podając bardzo prosty i praktyczny sposób numeracji dowodów i ich przechowywania.

W sumie można stwierdzić, że praca jest wartościowa, szczególnie jeżeli chodzi o nauczanie zasad rachunkowości przebitkowej.

R. Borkowski (Warszawa)

4) **Polska gospodarka planowa.**

Na życzenie Min. Spraw Zagranicznych i w porozumieniu z Biurem Światowego Kongresu Intelektualistów w obronie pokoju — została opracowana broszura, w której przedstawiono całokształt pracy nad odbudową polskiego gospodarstwa narodowego. W czterech językach: polskim, rosyjskim, francuskim i angielskim, na 168 stronach papieru kredowego, grupa pracowników Centralnego Urzędu Planowania i Min. Przemysłu i Handlu omówiła w skrótach w przystępny sposób pojęcia gospodarki planowej, jej tło, trzyletni plan w przemyśle, rolnictwie, inwestycjach, zatrudnieniu i wydajności pracy, komunikacji, obrocie międzynarodowym, zagadnieniach społecznych — wszystko to poparte tablicami, wykazami, typowymi schematami organizacyjnymi oraz funkcyjnymi.

Broszura wydana niezwykle starannie przez Spółdzielnię Wydawniczą „Życie Gospodarcze" (Katowice, 3 Maja 23), na wykwintnym papierze i w pięknej oprawie, kosztująca tylko 800 zł powinna znaleźć się w każdej instytucji i w każdej bibliotece jako dokument stwierdzający nasz dorobek gospodarczy i kształtujące się przed nami drogi dalszego, stałego rozwoju Polski Ludowej. (R. G.)

5) **„Planowanie gospodarcze w spółdzielczości radzieckiej"** w języku polskim.

Nakładem Związku Rewizyjnego Spółdzielni R. P. ukazało się ostatnio wydawnictwo pt.: „Planowanie gospodarcze w spółdzielczości radzieckiej", opracowane na podstawie pracy zbiorowej, pod redakcją prof. S. Dnieprowskiego pt. „Ekonomika i planowanie radzieckiego handlu spółdzielczego".

Bogaty materiał informacyjny, zawarty w tym wydawnictwie, obejmuje dane dotyczące spółdzielczości w Związku Radzieckim, strukturę organizacyjną radzieckiej spółdzielczości wiejskiej, zasady i metody planowania, planowanie zasobów towarowych, skupu produktów rolnych i surowców, spożycia i siły nabywczej, detalicznego obrotu towarowego, handlu hurtowego, wyżywienia społecznego, wypieku chleba, środków transportowych, pracy i płacy, kosztów obrotu, cen oraz plan finansowy.

Ukazanie się tego wydawnictwa właśnie w okresie, gdy planowanie działalności gospodarczej znajduje coraz szersze zastosowanie w spółdzielczości polskiej, pozwoli na zapoznanie się z doświadczeniami zagranicznymi w tej dziedzinie i przynieść może niewątpliwe korzyści.

UWAGA!!

Książkę prof. S. Skrzywana „Rachunkowość w przedsiębiorstwie przy gospodarce planowej" (Gospodarczy Instytut Wydawniczy Ska z o. o.) omówimy w następnym numerze.

6) Ukazał się tom X Biblioteki Prawa Podatkowego — **„Egzekucja administracyjna świadczeń pieniężnych".**

Tom ten poza tekstami obowiązujących przepisów, rozporządzeń, okólników itp. zawiera bogaty komentarz i znakomicie ułatwia przeszkolenie personelu egzekucyjnego władz skarbowych i samorządowych, jak również jest niezbędnym podręcznikiem dla wszystkich innych wierzycieli, którym przysługuje prawo egzekucji administracyjnej.

Wydawnictwo to zostało zalecone do użytku służbowego władzom samorządowym przez Ministerstwo Administracji Publicznej.

Tom ten w cenie zł 650,— jest do nabycia w oddziałach Z. Z. P. S. przy urzędach skarbowych na terenie całej Polski oraz w Wydziale Wydawniczym Z. Z. P. S. Warszawa, Targowa 80, IV piętro.

SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA — INSTYTUT RACHUNKOWOŚCI
Warszawa, ul. Rakowiecka 6

Przedmiot badań:

Polska metoda księgowości przebitkowej „Automa" (patenty polskie: aparat — Nr 29826, druki Nr 31832, znaczniki — Nr 29719) składająca się z aparatu do księgowania, kompletu druków dziennikowych i kontowych, kart rozdzielczych i znaczników oraz kartotekowych skrzynek, okładek kontowych i dziennikowych).

Opis:

Metoda „Automa" pochodna metody Rufa, opiera się przy kontowaniu na specjalnej patentowanej konstrukcji aparatu do księgowania, którego cechy charakterystyczne są następujące:

a) Zastosowanie trzpieni dla umocowania karty dziennikowej; urządzenie to umożliwia automatyczne i precyzyjne, pionowe i poziome ustawienie karty dziennika na płycie aparatu.

b) Zastosowanie suwaka z trzpieniami dla umocowania konta i kalki, przesuwającego się wzdłuż prowadnicy; założenie konta — proste, nie wymaga operowania szynami i jest równoznaczne z automatycznym i bardzo dokładnym nałożeniem poziomej i pionowej liniatury konta na liniaturę dziennika.

c) Zastosowanie w prowadnicy otworków i odpowiadających im rozstawieniem trzpieni w suwaku powoduje, że skok suwaka wzdłuż prowadnicy automatycznie odpowiada odstępom liniatury poziomej druków.

Konstrukcja tego rodzaju umożliwia automatyczne uzyskanie w dzienniku wielkiej dokładności w rozmieszczeniu tekstu i liczb na liniach poziomych i w rubrykach.

Przesuwanie konta wraz z kalką nad arkuszem dziennika pozwala na łatwe kontrolowanie jego treści i w dużym stopniu usuwa brudzenie przez kalkę, szczególnie przy zakładaniu i zdejmowaniu kart kontowych.

Druki dziennika i kont wykazują dużą pomysłowość i praktyczność rozwiązania. Propagowana przez wynalazcę metoda czterokolumnowego dziennika może, szczególnie w mniejszych i średnich przedsiębiorstwach, dać dobre wyniki. Przy użyciu aparatu „Automa" mogą być stosowane najrozmaitsze rozwiązania druków przebitkowych dla różnorodnych, i nie tylko księgowych, prac biurowych.

Dla klasyfikacji kartoteki kont i sygnalizacji stosowane są patentowane znaczniki celuloidowe różnych kształtów i kolorów; nie niszczą one ani nie wyginają kart kontowych, zakładane są łatwo i szybko; pozwalają ponadto na osiągnięcie daleko idącej przejrzystości kartoteki.

Opinia:

Metoda „Automa" racjonalnie rozwiązuje zagadnienie przebitkowej księgowości ręcznej. Nadaje się do zastosowania we wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwach, dla różnorodnych prac z zakresu rachunkowości, które można celowo rozwiązać przy pomocy przebitki jedno lub wielokrotnej.

9. 7. 1945 r.

Kierownik Instytutu Rachunkowości SGH
(—) Stanisław Skrzywan

AUTOMA PATENT — WARSZAWA Hoża 48 — AUTOMA PATENT

KSIĘGOWOŚĆ PRZEBITKOWA

WARSZAWA, ULICA HOŻA 48

Prenumerata miesięcznika „Rachunkowość — Podatki" wynosi (wraz z przesyłką pocztową) półrocznie zł 750,—. Numer pojedynczy kosztuje zł 125. — Cennik ogłoszeń: ogłoszenia za tekstem: cała str. 75.000,— zł, ½ str. 40.000,— zł, ¼ str. 22.000,— zł, ⅛ str. 14.000,— zł, 1/16 str. 9.000,— zł. (Miejsce wybrane drożej). Za teksty ogłoszeń Redakcja nie odpowiada. Adres Redakcji: Kraków, ulica Grottgera Boczna 9/7. — Adres Administracji: Katowice, ul. 3 Maja 23, telefon 317-73. — Konto P. K. O. Katowice III 309. Druk: KDK, Katowice, Warszawska 58 — telefon 313-30/337-58.
R 59515